Folkemusik
til Hverdag og Fest

9 valse, polkaer, menuetter, marcher og folkemelodier

arrangeret for orgel af

Tobias Dahl Osenbrüg

© Forlaget Mixtur 2026
FMX 01-054
ISMN 979-0-706823-46-1

Forsidefoto:
Julius Exner 1855 "Et Bondegilde paa Hedeboegnen"
Statens Museum for Kunst

Trykt hos/printed by Tarm Bogtryk a/s

Forlaget Mixtur
ved Søren Storm Larsen & Lasse Toft Eriksen
Aarhus Musik - www.noder.dk
Kongensgade 110
6700 Esbjerg
Telefon: 86 13 66 55

www.forlagetmixtur.dk

Forord

Idéen til *Folkemusik til Hverdag og Fest* opstod i kølvandet på hæftet *Bryllupsmusik i En Dansk Folkemusiktradition*. Sidstnævnte beskæftiger sig, som titlen antyder, udelukkende med musik eller danse, som kan forbindes med bryllupper. Vi har nemlig i Danmark en skjult skat af bryllupsmusik, og jeg tænkte, at den sagtens kunne trækkes frem som et alternativ til de hyppigt anvendte brudemarcher af Wagner og Mendelssohn. De to er næsten blevet standard til bryllupper, hvis altså ikke lige brudeparret ønsker andre melodier og temaer fra f.eks. popmusikken.

Det rejste spørgsmålet, hvad med musikken til bisættelser, begravelser, og andre typer af gudstjenester? Fra de festlige til de mere indadvendte, hvorfor ikke også finde et bredt udvalg af danske folkemelodier, som kunne anvendes i den sammenhæng?

På Fanø eksisterer stadig en levende folkemusiktradition, en kulturarv, som er blevet overleveret fra generation til generation i flere hundrede år; og en fannik med respekt for sig selv kan danse en Sønderhoning. Man kan studere folkemusik på musikkonservatoriet eller tage på ungdomsstævnerne ROD og FOD, hvor folkemusikken og dansen er omdrejningspunktet. Man kan også gå til folkedans i den lokale folkedanserforening eller tage til Nordisk Dans i de største danske byer, hvor unge lærer andre unge at danse nordiske folkedanse. Folkemusikken kan man altså møde i mange sammenhænge, og den er levende - omend en niche.

Vi skal dog ikke længere tilbage end til første halvdel af det 20. århundrede, før folkemusikken var det sociale omdrejningspunkt med en lokal danse - og musiktradition, en egnsmusik. Her mødtes folk til bal i forsamlingshuset, på kroen eller måske hjemme i stuerne de mørke vinteraftner. Brudemarcher blev spillet til og fra kirken, men der blev også spillet folkemusik i forbindelse med andre mærkedage – eksempelvis fødselsdage, bryllupsdage, begravelser og skoleafslutninger. Med hæftet her håber jeg, at de gamle folkemelodier igen kan komme til at klinge rundt omkring i landets kroge. Jeg har derfor valgt et udpluk af forskelligartede melodier og dansetyper, som jeg mener, kan bruges i forskellige kirkelige sammenhænge.

Om melodierne

I Skovens Dybe Stille Ro behøver ikke en nærmere præsentation. Teksten er skrevet af Johannes Fritz Emanuel Andersen til en fin folkemelodi. Jeg syntes, det var naturligt, at den fik en plads i hæftet: elsket, som den er, og brugbar til mange lejligheder.

March nr. 4, *March nr. 7* og *Aria* stammer fra *Skovsgaardsamlingen*, som er en nodebog fra omkring 1780 fundet på Skovsgaard Gods på Langeland. Bogens ejer er ukendt, men det kunne have været en tjenestekarl eller måske godsejeren? Samlingen indeholder datidens populære danse og melodier. En aria er egentlig en solosang eller i dette tilfælde en smuk og sangbar melodi, som kan spilles på f.eks. violin, fløjte - eller, ja, et orgel.

En march kan kort karakteriseres som *en organiseret vandring*. Vendingen dukkede op i min søgning på nettet – og det er en formulering, jeg ikke kan lade være med at smile af – sand, som den er - når man nu skal gå i takt fra A til B. Derfor skulle de to marcher fra Skovsgaard selvfølgelig med, så har præsten, dåbsfamilien, børnekoret, konfirmanderne eller hvem der nu skal gå i procession op igennem kirken, noget at vandre organiseret til.

Blomstervals skrev jeg på løbebåndet i det lokale træningscenter i min studietid i Esbjerg. Jeg var så heldig at få lov til at tage med folkemusiklinjen på deres årlige vinterturné på mit første år som kirkemusikstuderende, de manglede backinginstrumenter. Den skønne flok folkemusikere sender jeg ofte en venlig tanke: for uden dem, der var min interesse for folkemusikken nok ikke blevet genopvakt! Da jeg var barn, dansede jeg i en årrække folkedans i foreningslivet, men det var ikke sejt at sige i skolen, og efter nogle år blev dansen lagt på hylden. Lige indtil min konservatorietid, hvor folkemusik og dans pludselig blev omdrejningspunktet for fest og godt socialt samvær.
I salmebogen har vi en del salmer, som synges på folkemelodier. En af mine favoritter er den svenske folkemelodi til *Nu blomstertiden kommer*. Til en koncert ville jeg gerne kæde netop den salmemelodi sammen med en anden folkemelodi, og på løbebåndet kørte salmemelodien rundt i takt til mit løb, og inden jeg var færdig

© Forlaget Mixtur

med at motionere, var *Blomstervals* kommet til verden. Hvis man dechifrerer valsen, kan man se, at den snor sig rundt om salmemelodien.

Intet bal uden en Polka! Det er en rigtig god begynderdans, hvor de fleste kan være med, og samtidig en melodi/dansetype med smittende glæde. *Fædrelandspolka* er skrevet af den legendariske Svenske Niels, eller Nils Andersson, som hans dåbsnavn er. Svenske Niels blev født i Skåne i 1833, og kom til Jylland muligvis i 1850'erne, hvor han ernærede sig som omvandrende spillemand og komponerede et stort antal dansemelodier. Han var berømt for sit spil og berygtet for sin opførsel og sin hang til brændevin. Svenske Niels døde i 1879 i Sterup gamle fattighus.

Menuet nr. 3 og *Polsch* stammer fra Rasmus Storms Nodebog fra omkring 1760. Polsch er en pols-dans i familie med Sønderhoning fra Fanø og Polska fra Sverige - og faktisk også i familie med Polonæsen. Pols/polsch/polsk-dansen stammer oprindeligt fra Polen, og dansen hører til blandt den ældst bevarede folkelige dansemusik i Danmark. Den var i flere hundrede år et gennemgående musikalsk element i hele Østersøområdet.
Menuetten kender vi fra barokmusikken, men altså også fra folkemusikken. I Danmark har menuetten været danset lokalt på Ærø og Randers-egnen helt op i første halvdel af det 20. århundrede, og før valsen vandt indpas blev menuetten ligeledes brugt som brudedans. Den blev nogle gange kædet sammen med polch/pols/polsk-dansen. Menuetten er også lokalt blevet kaldt for Monnevet eller Mollevit.

Rasmus Storm var sandsynligvis tjenestekarl på Fyn, men ellers ved man ikke meget om ham. Hvad man dog med sikkerhed kan sige, er, at Rasmus Storm må have været amatørmusiker- og i så fald har han skullet passer gevaldigt på, hvis han tog sig betalt for at spille offentligt. I perioden 1660-1800 var det nemlig stadsmusikanten, der havde kongeligt privilegium til at tage betaling for at spille til dans og til fester både i by og på land. Brød man stadsmusikantens privilegium - og blev det opdaget - fik man en bøde. Stadsmusikanten havde ofte travlt med at føre retssager mod fuskere og organister, der brød hans privilegium, og det kunne ligefrem føre til håndgemæng og private opgør.

Toreby Ligsalme stammer formentlig fra Toreby på Lolland. Rigsspillemand Poul Bjerager gravede den tilbage i 1970'erne frem fra Folkemindesamlingens arkiv. Han har fortalt mig, at man danser familie-totur til melodien. Ellers ved man ikke meget om melodien, men den klinger af musikken fra 1600-tallet og 1700-tallet. Og hvorfor den bliver kaldt ligsalme? Ja, det kan vi blot prøve at gætte os til. Måske spillemændene har spillet den til begravelser under udbæring af kisten i kirken? Eller som sørgemarch igennem byen?

Spillestil

De fleste af melodierne i hæftet her (såvel som i hæftet *Bryllupsmusik i En Dansk Folkemusiktradition*) er dansemusik, og skal i sagens natur spilles dansant. Ikke dansant i en klassisk forstand, let og ubetonet, men derimod i en folkemusikalsk forstand. Musikkens hovedformål er her at understøtte dansens trin ved at give lyst til at danse og skubbe eller løfte danserne rundt i salen. Musikken skal spilles med det folkemusikerne kalder tarv.
Hvis jeg rent spilleteknisk skulle beskrive det i ord, så må det være noget med, at dansens trin skal betones, og melodien skal spilles med fremdrift, power og ornamenter. Her kan man som organist trække på sin erfaring fra barokkens forsiringer og artikulation, som gør sig godt på orgel til folkemusik – se bare årstallene for melodiernes tilblivelse og på dansetyperne. Det lugter da af barokmusik. Akkompagnementet kan med fordel spilles med god tyngde og svirp i håndleddet og anklerne.

Folkemusikken er, ligesom salmesangen, en levende tradition. De gamle dansemelodier bliver stadig brugt til bal og dans, hvor folkemusikere gerne re-harmoniserer og ornamenterer på livet løs. Den noterede musik er altså kun et forlæg. Det samme gør sig gældende i hæftet her, hvor melodierne næsten alle er nogen, jeg har lånt. Så føl dig endelig fri til at reducere, springe over, gentage noget, ændre harmonikken eller gøre andet, der får musikken til at leve og swinge.

Med det er der bare tilbage at ønske god fornøjelse og lad orgelskoene danse!

Tobias Dahl Osenbrüg
Fredericia, marts 2026

© Forlaget Mixtur

1. Blomstervals

Let og dansant
kan spilles på ét manual eller melodi med en solostemme

Tobias Dahl Osenbrüg 2018

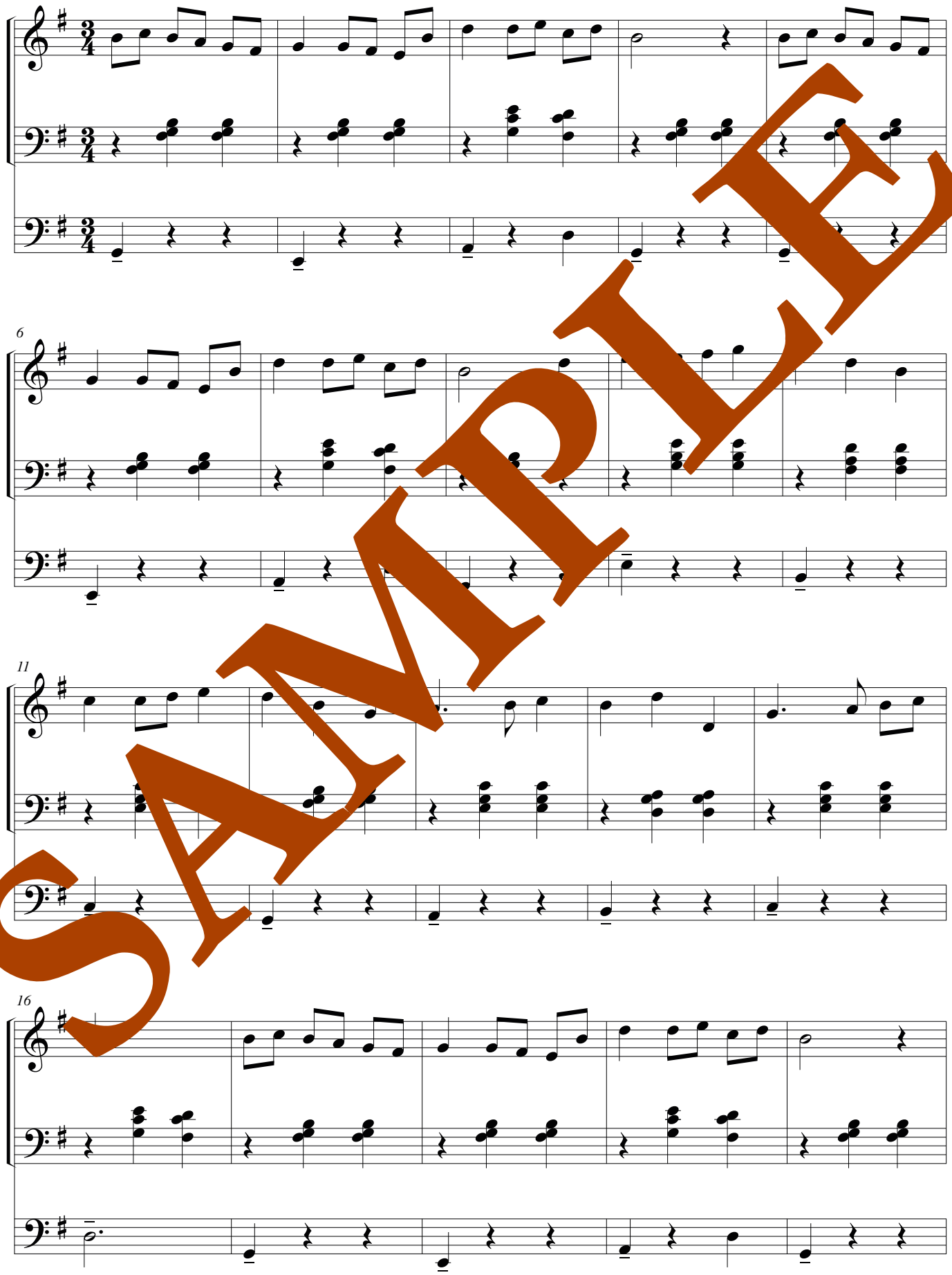

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

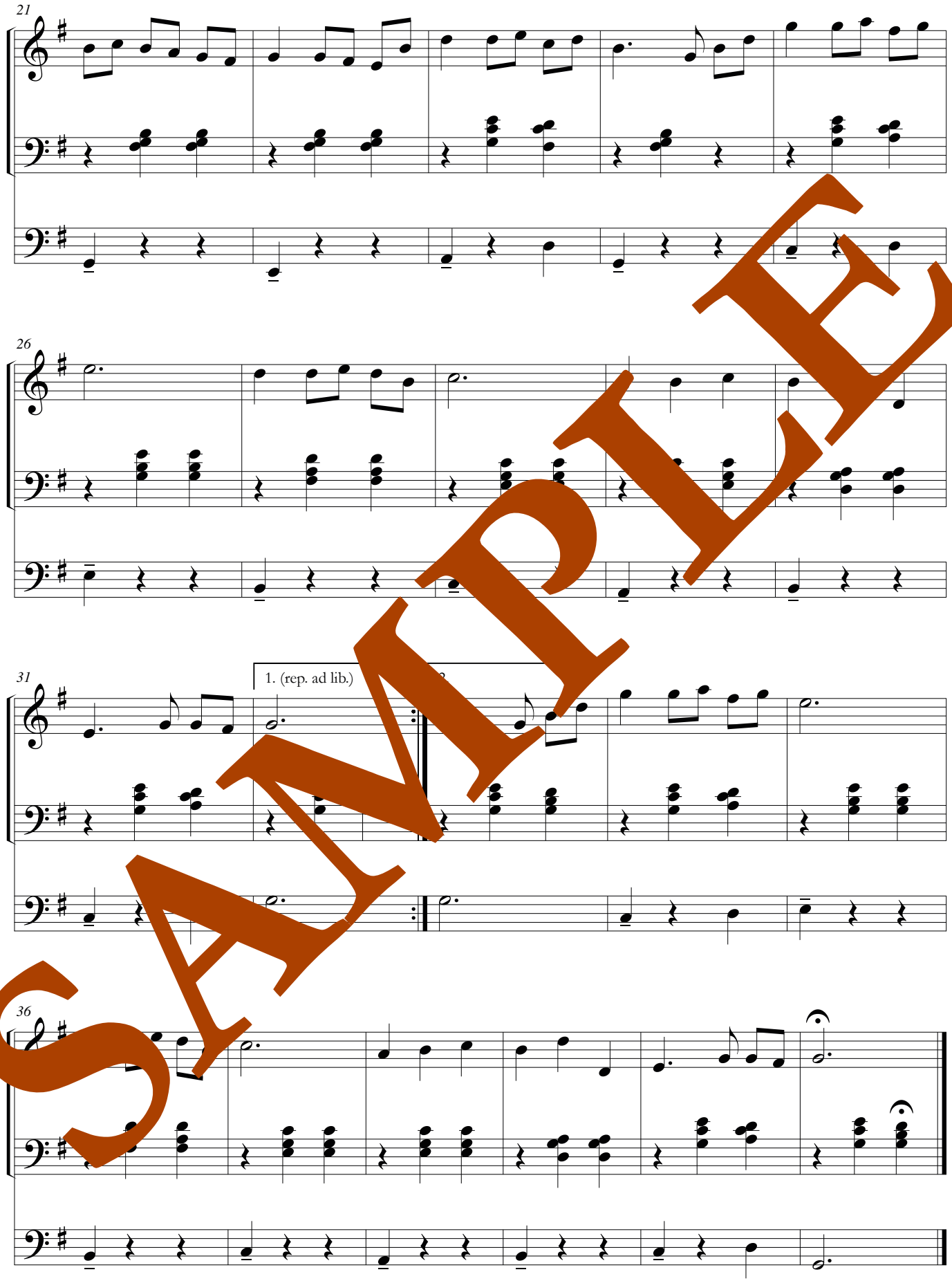

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

2. Fædrelandspolka

Svenske Niels (1833-1879)
arr. Tobias Dahl Osenbrüg 2026

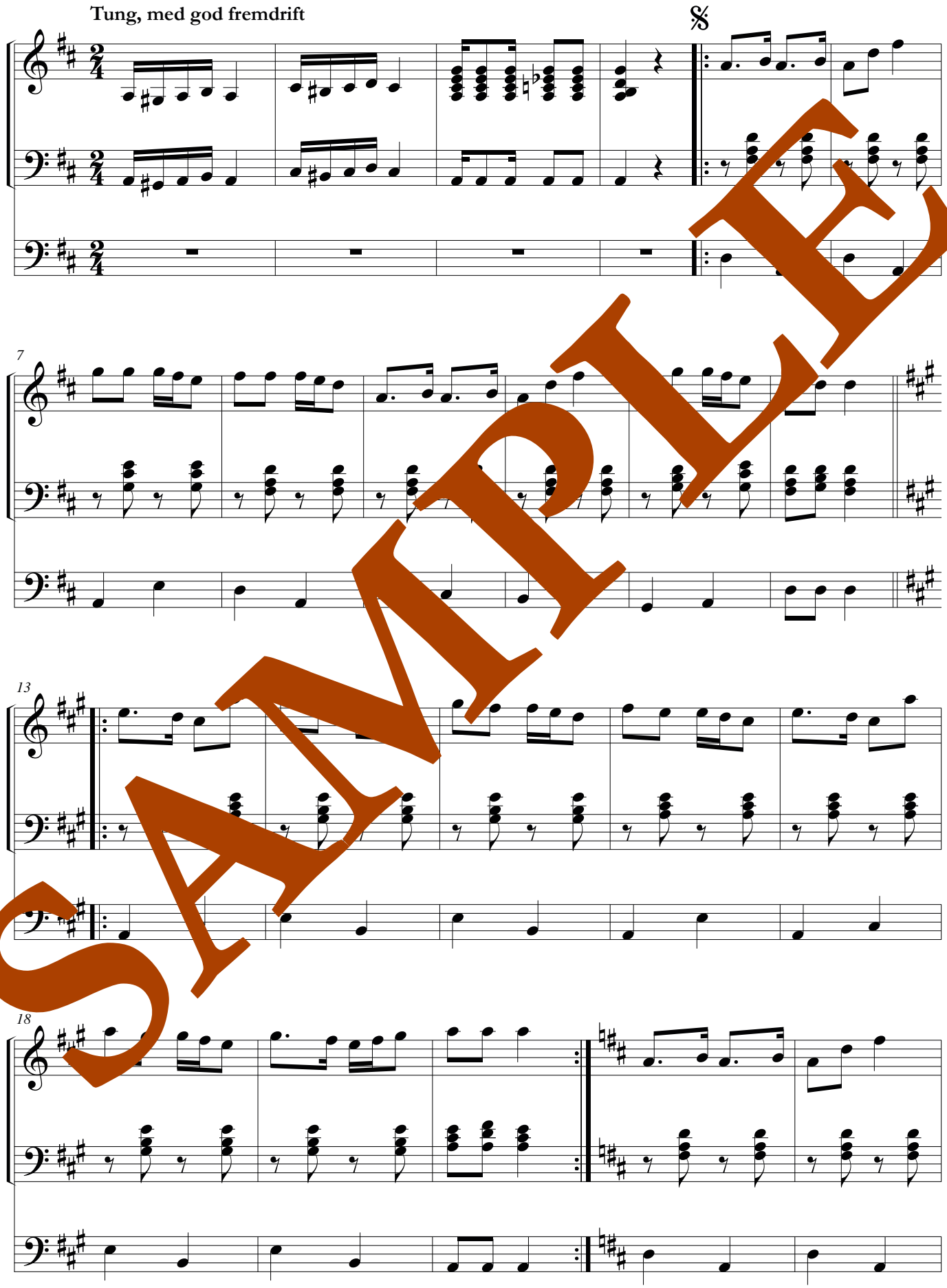

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

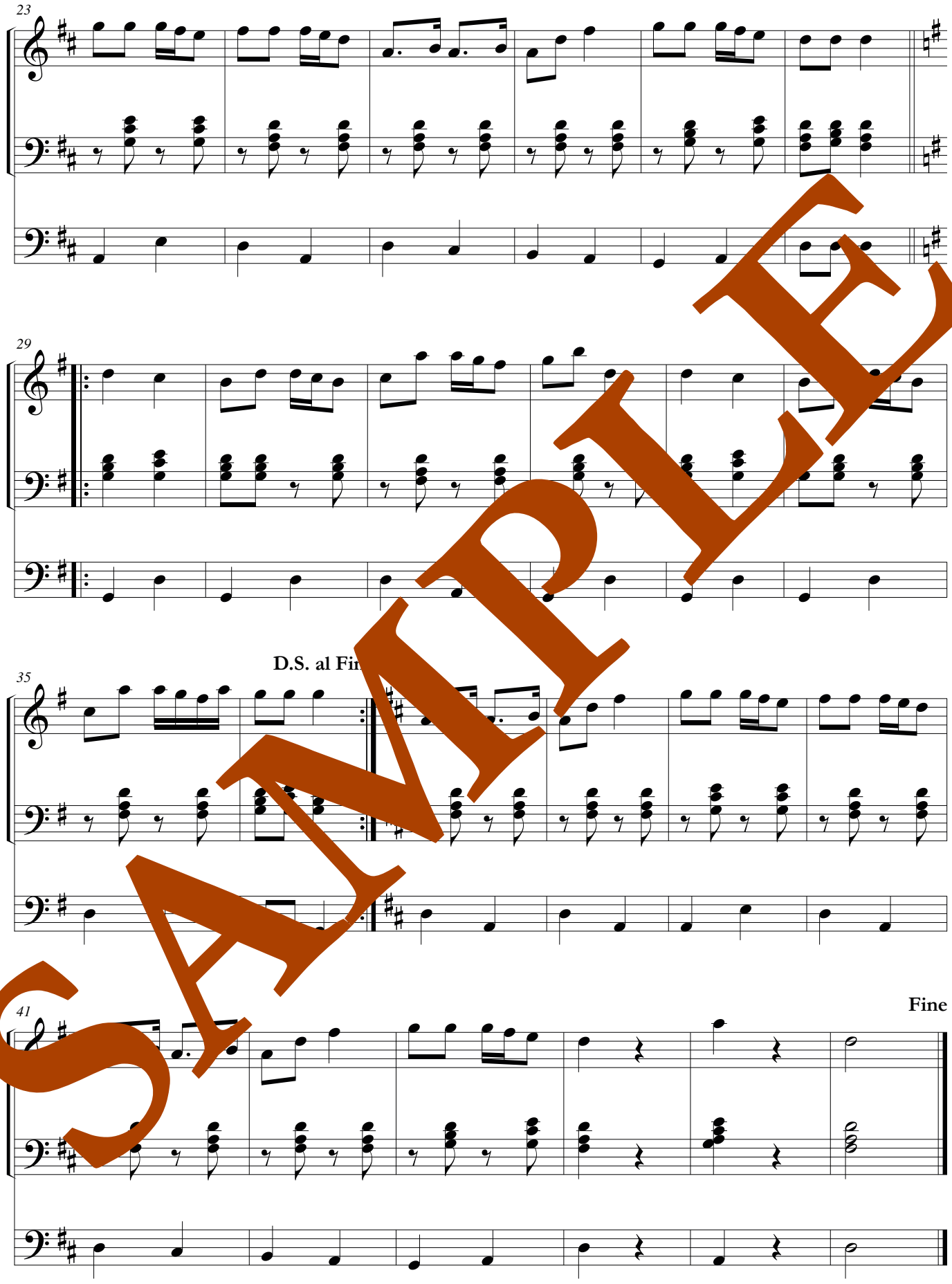

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

3. Aria

Skovsgaardsamlingen, Langeland /
arr. Tobias Dahl Osenbrüg 2023

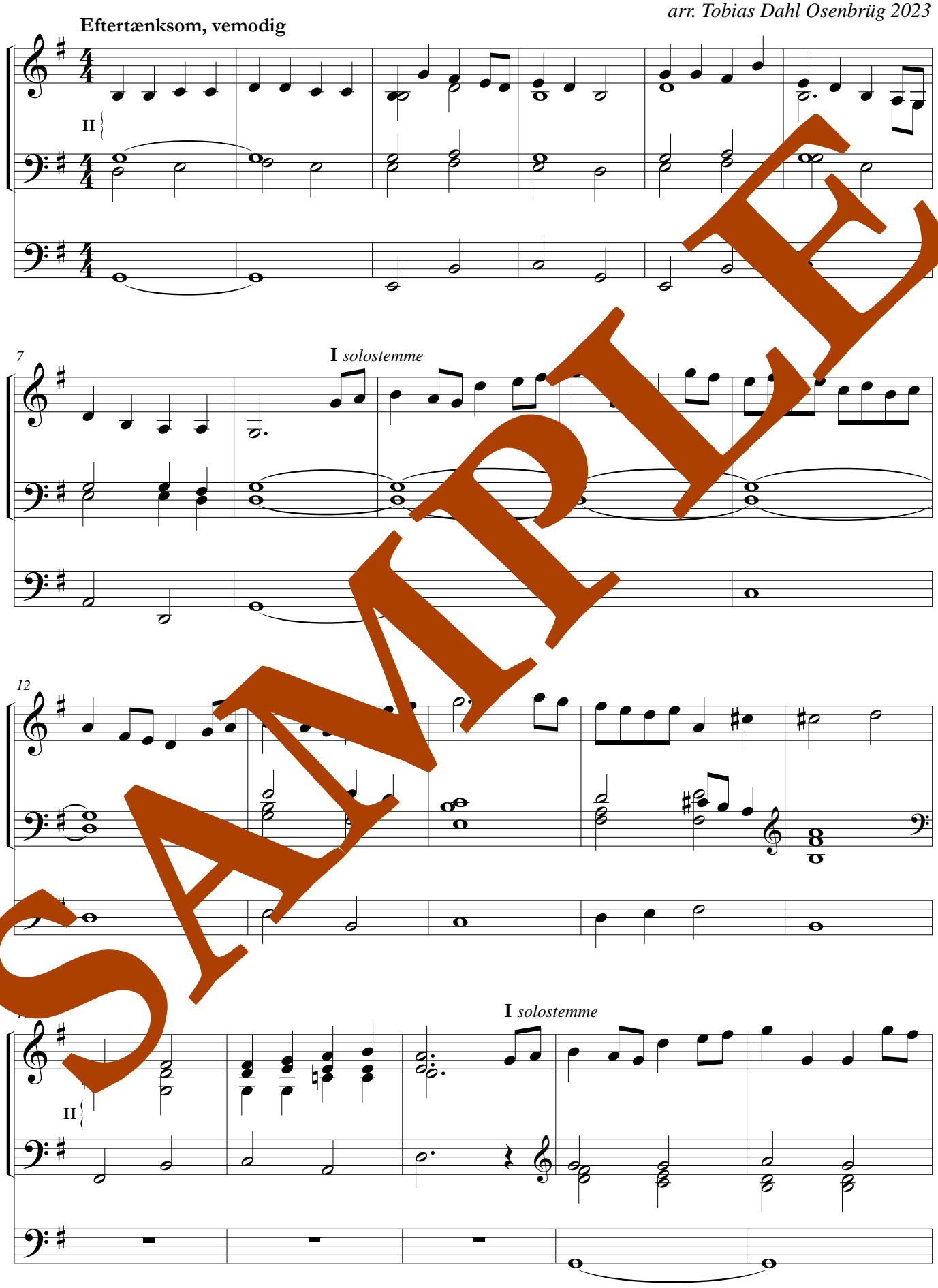

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

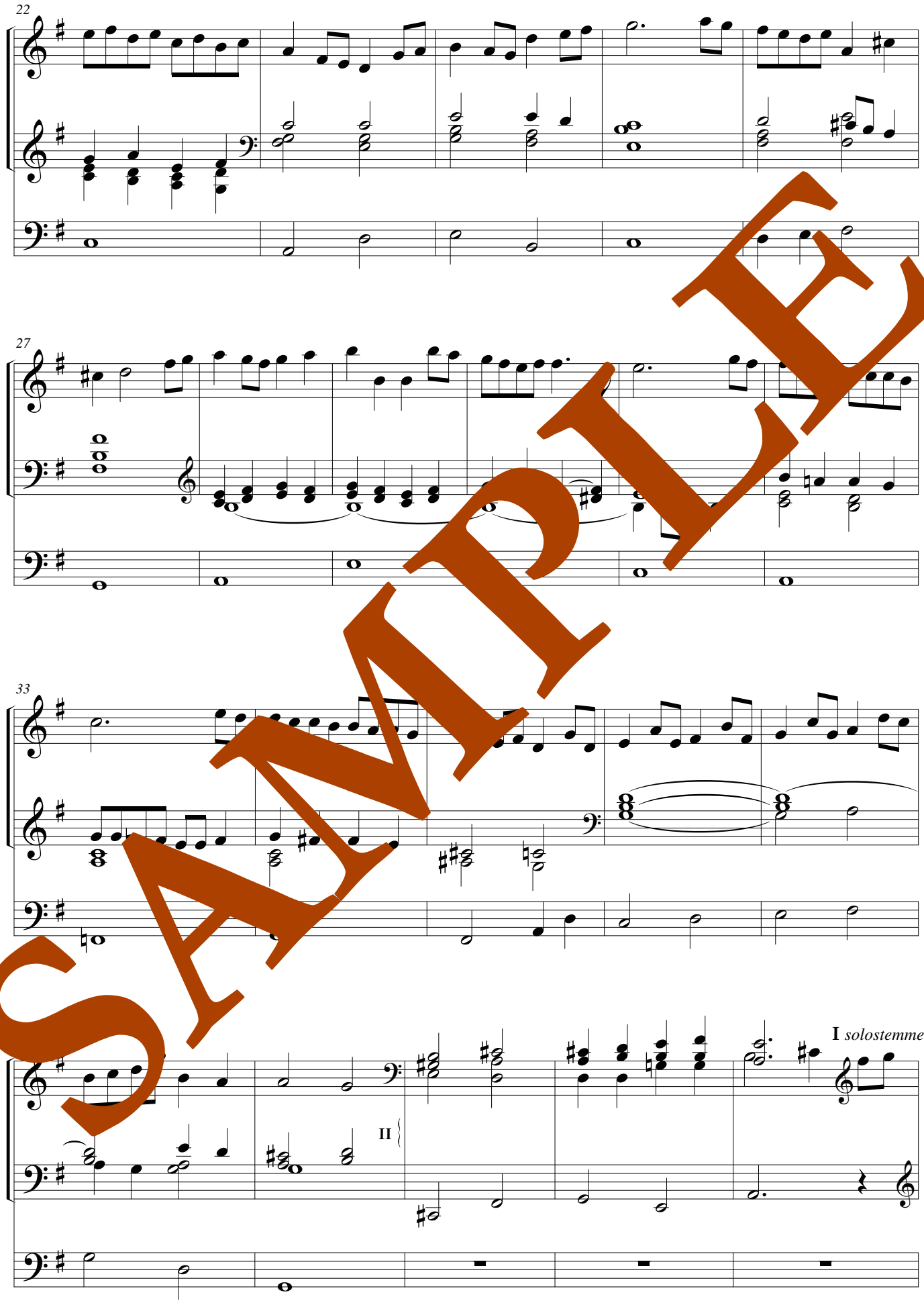

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

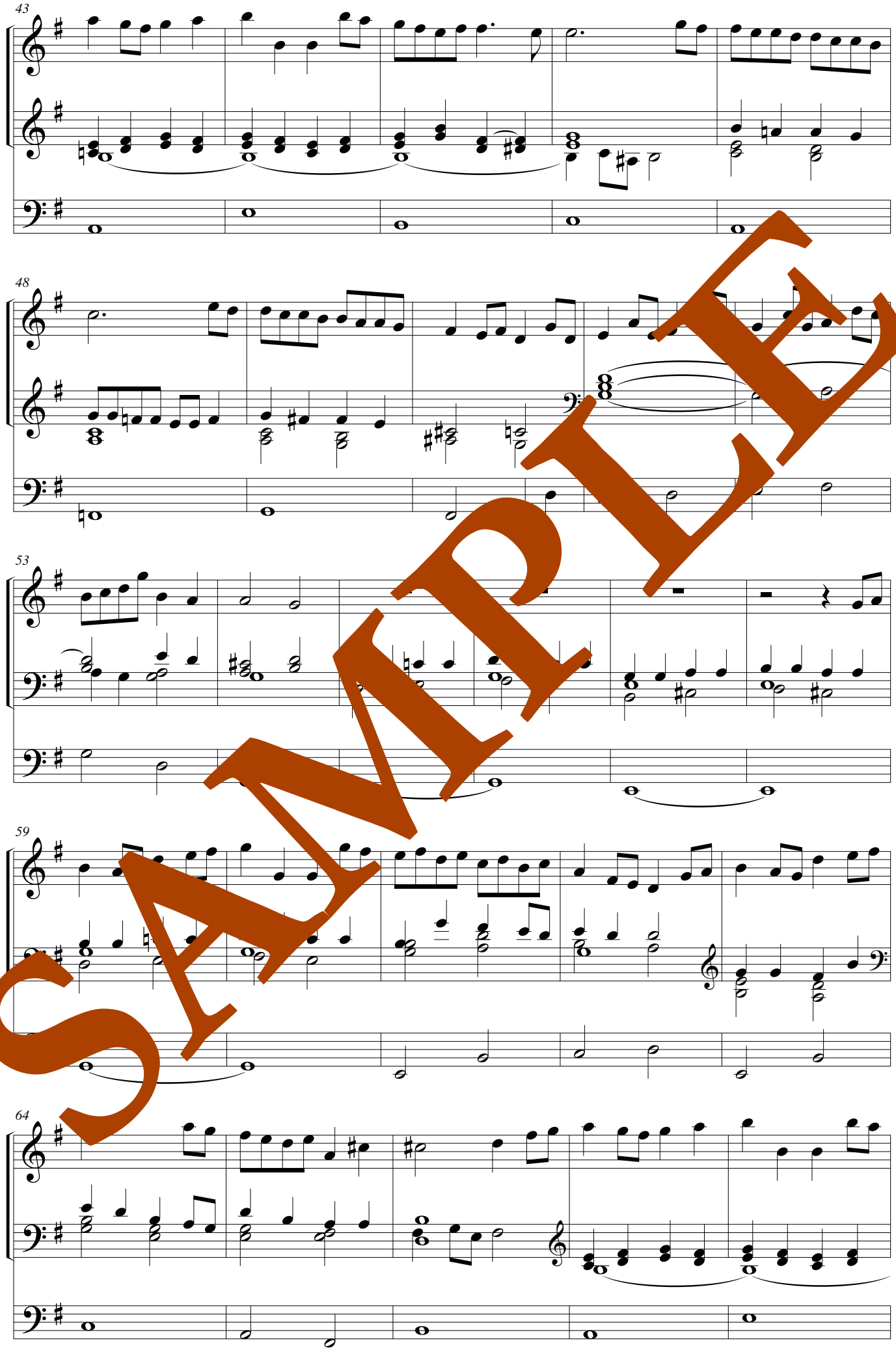

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

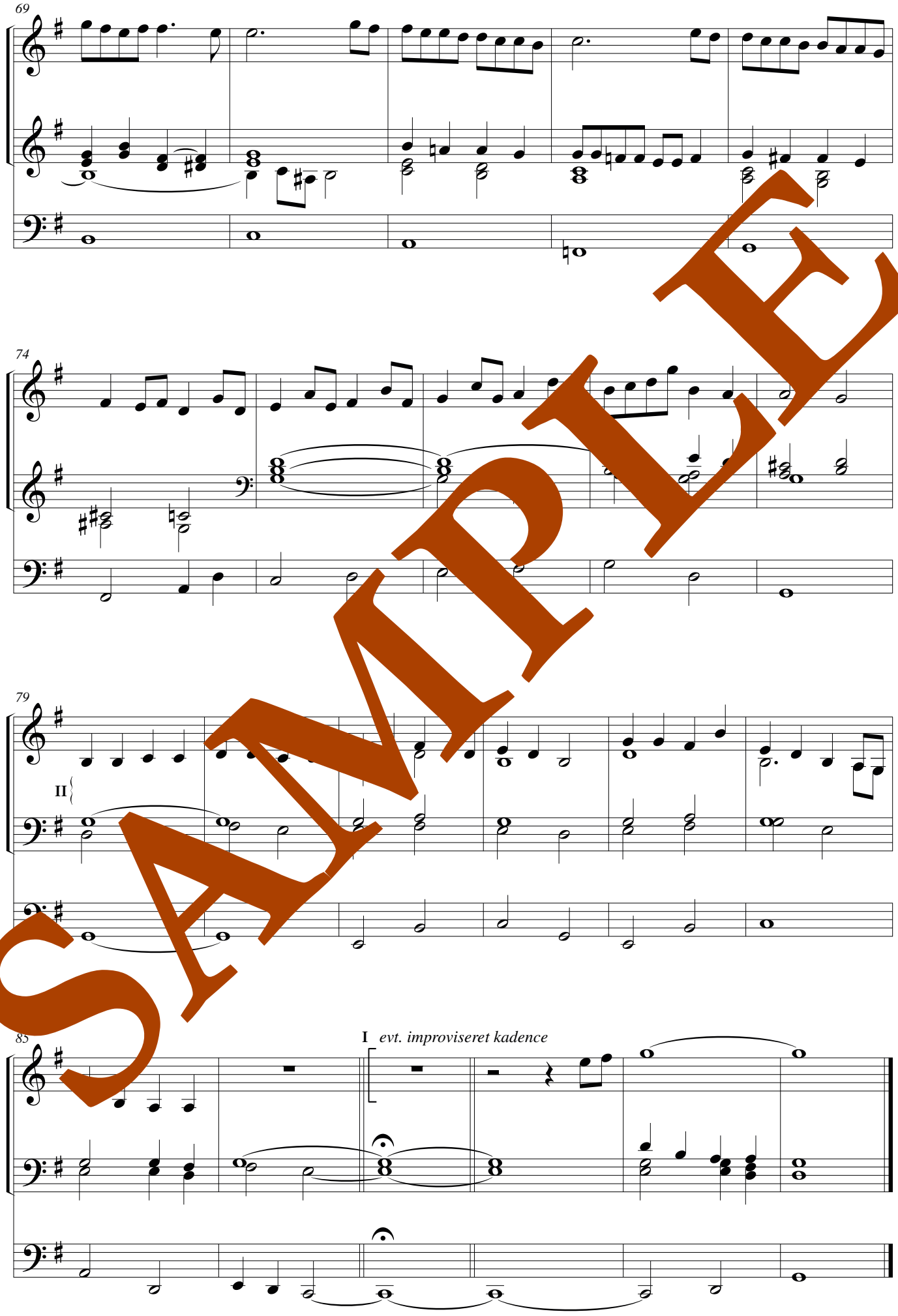

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

4. Toreby Ligsalme

hele stykket kan spilles på ét manual, og pedalet kan evt. undlades

Trad. Lolland /
arr. Tobias Dahl Osenbrüg 2026

Sørgmodig, med fremdrift
variation I

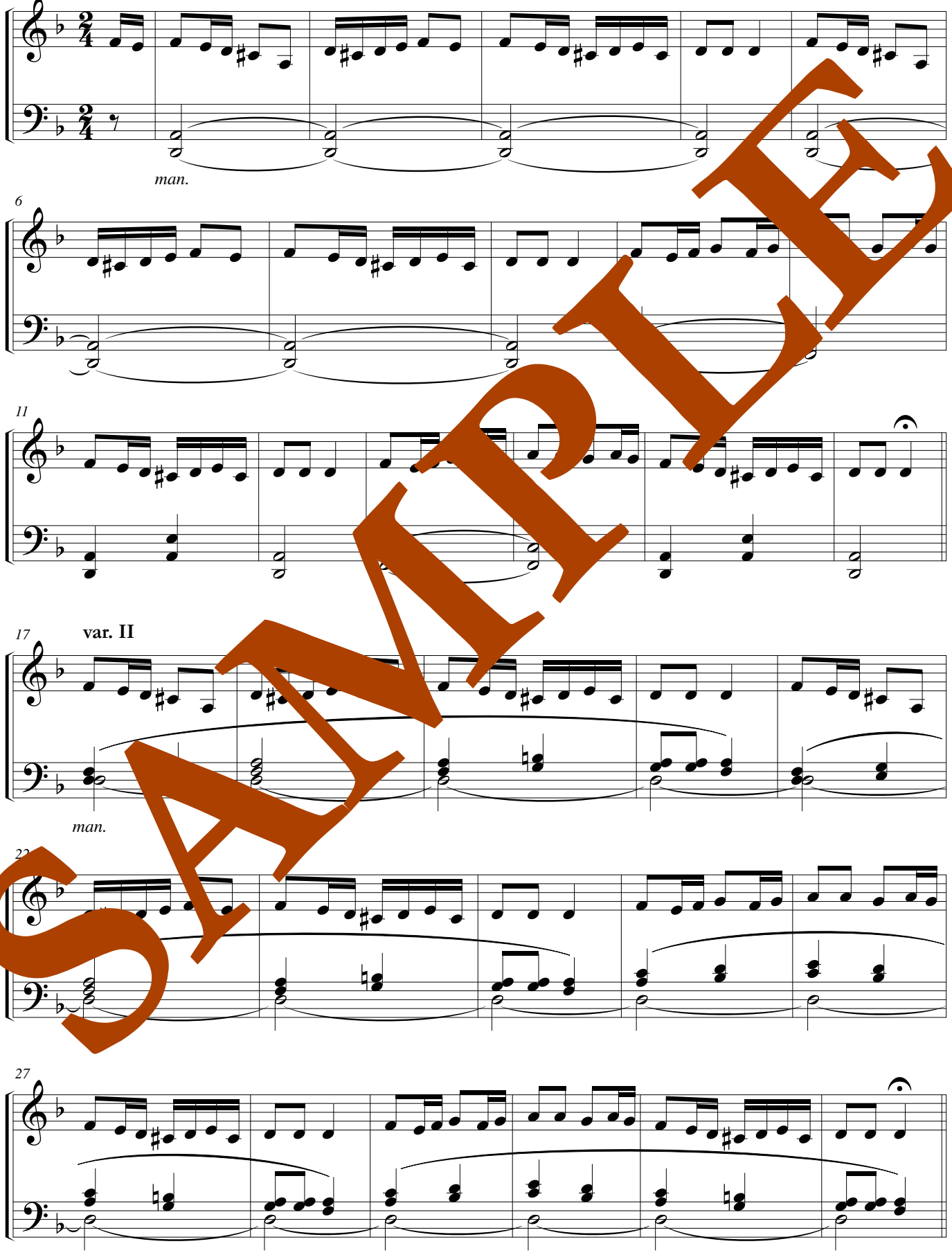

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

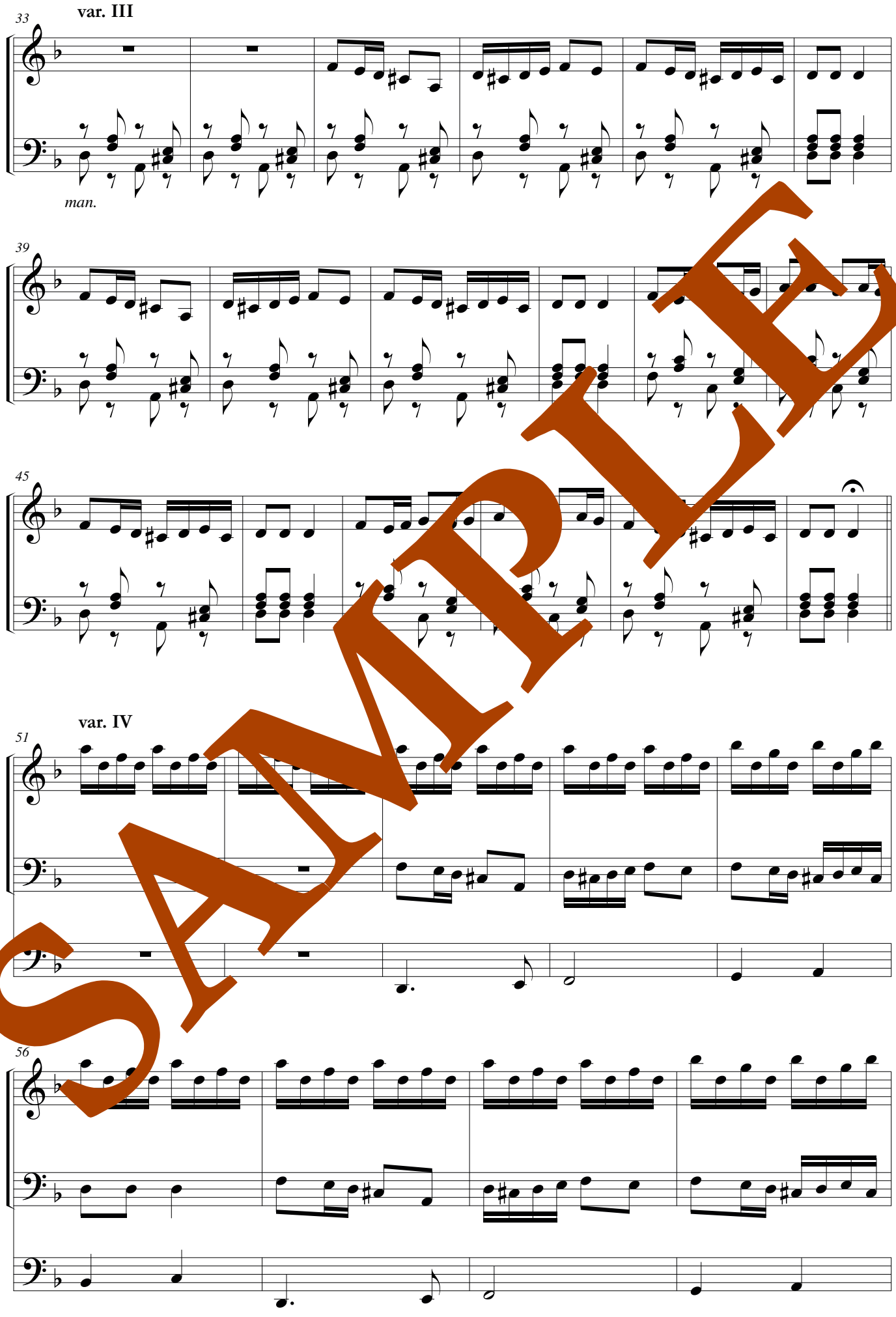

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

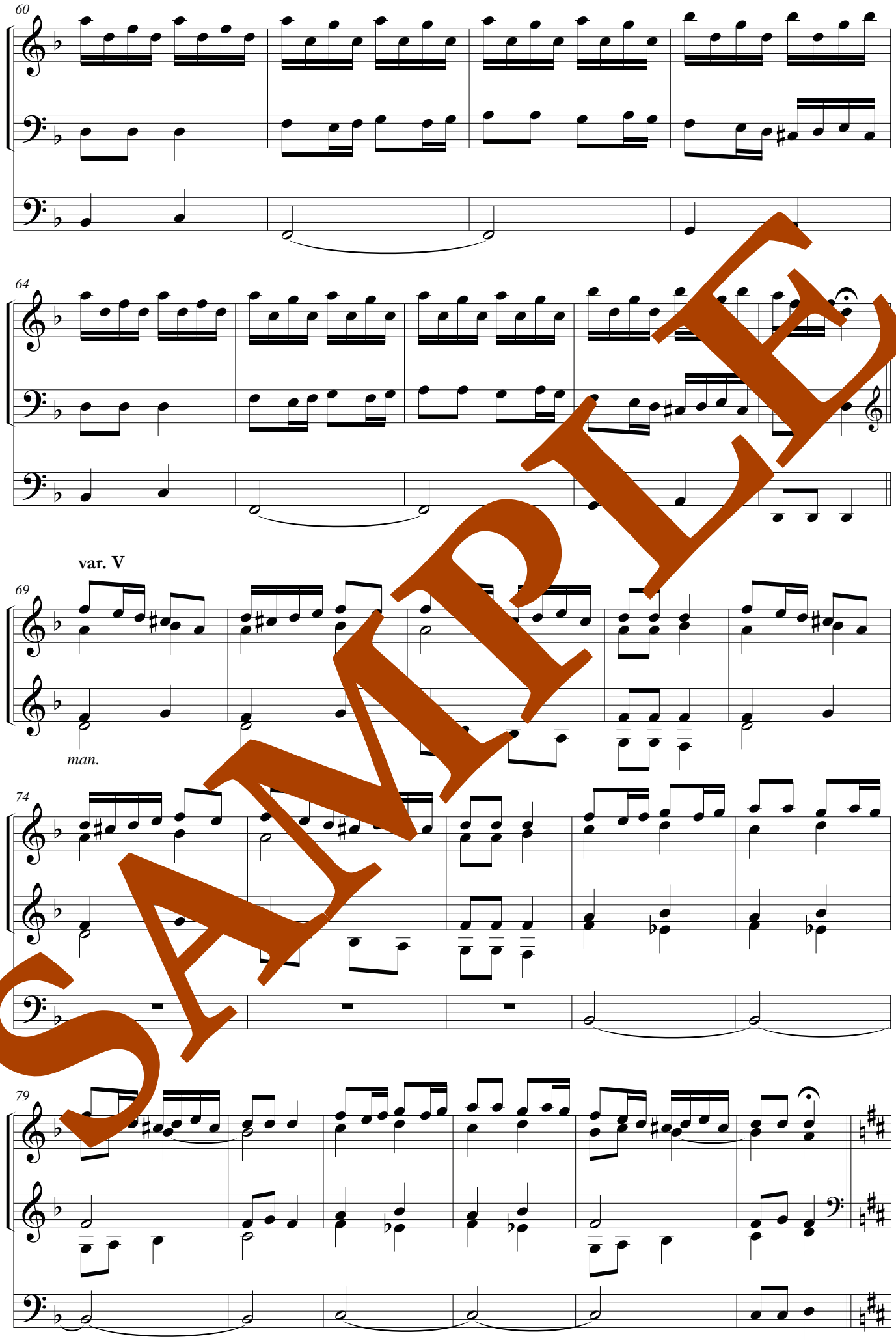

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

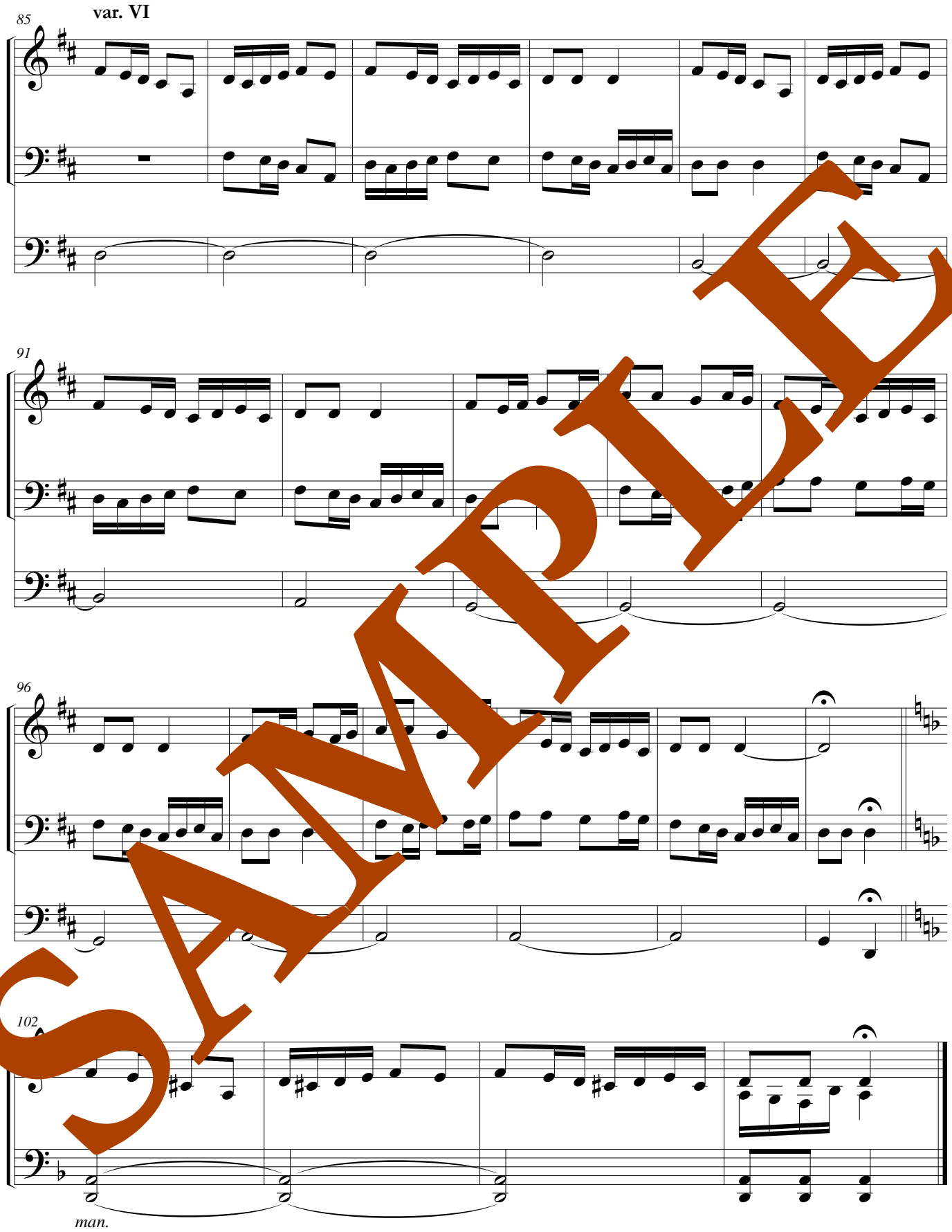

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

5. Polsch

Rasmus Storms Nodebog o. 1760 /
arr. Tobias Dahl Osenbrüg 2023

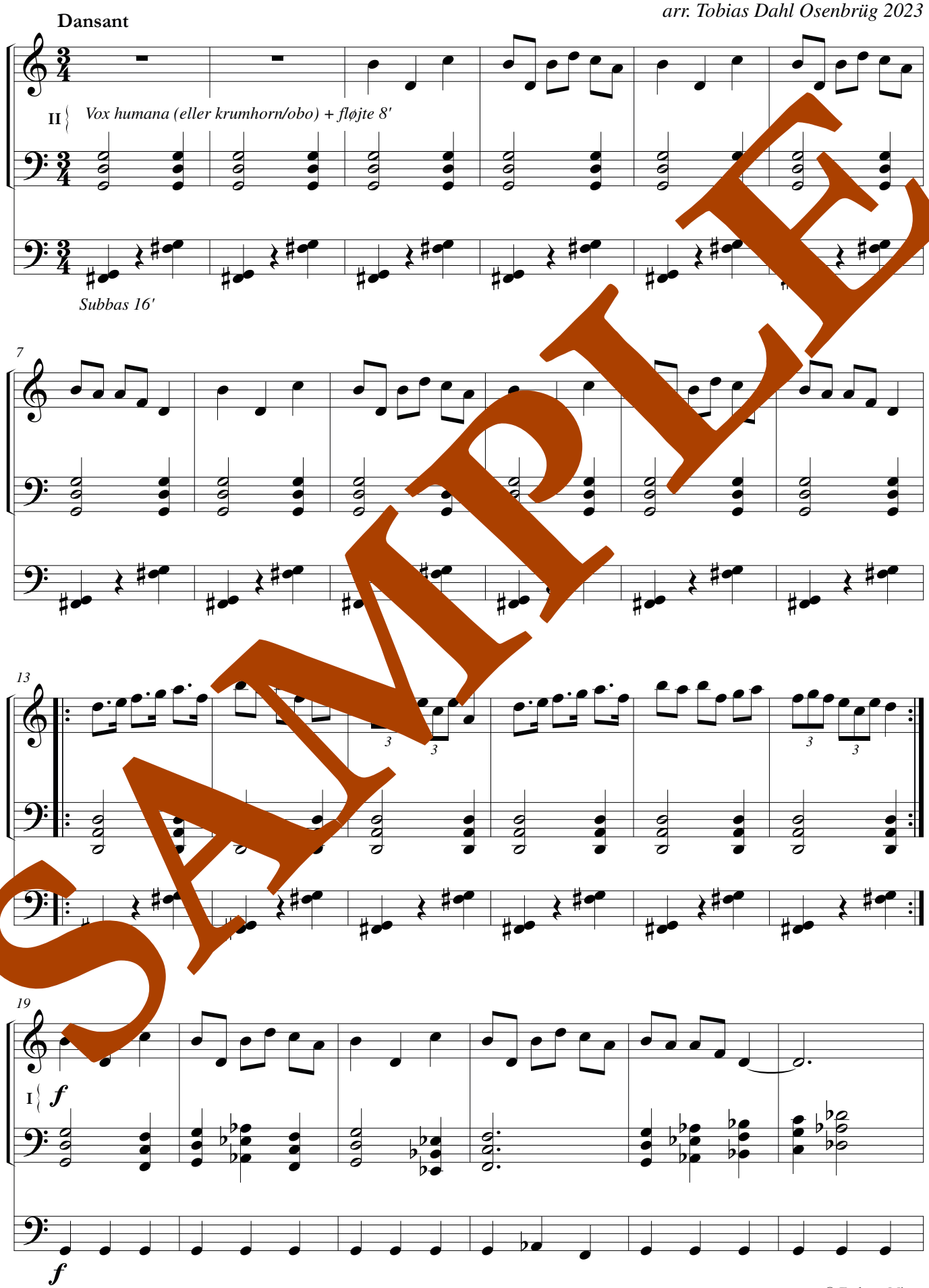

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

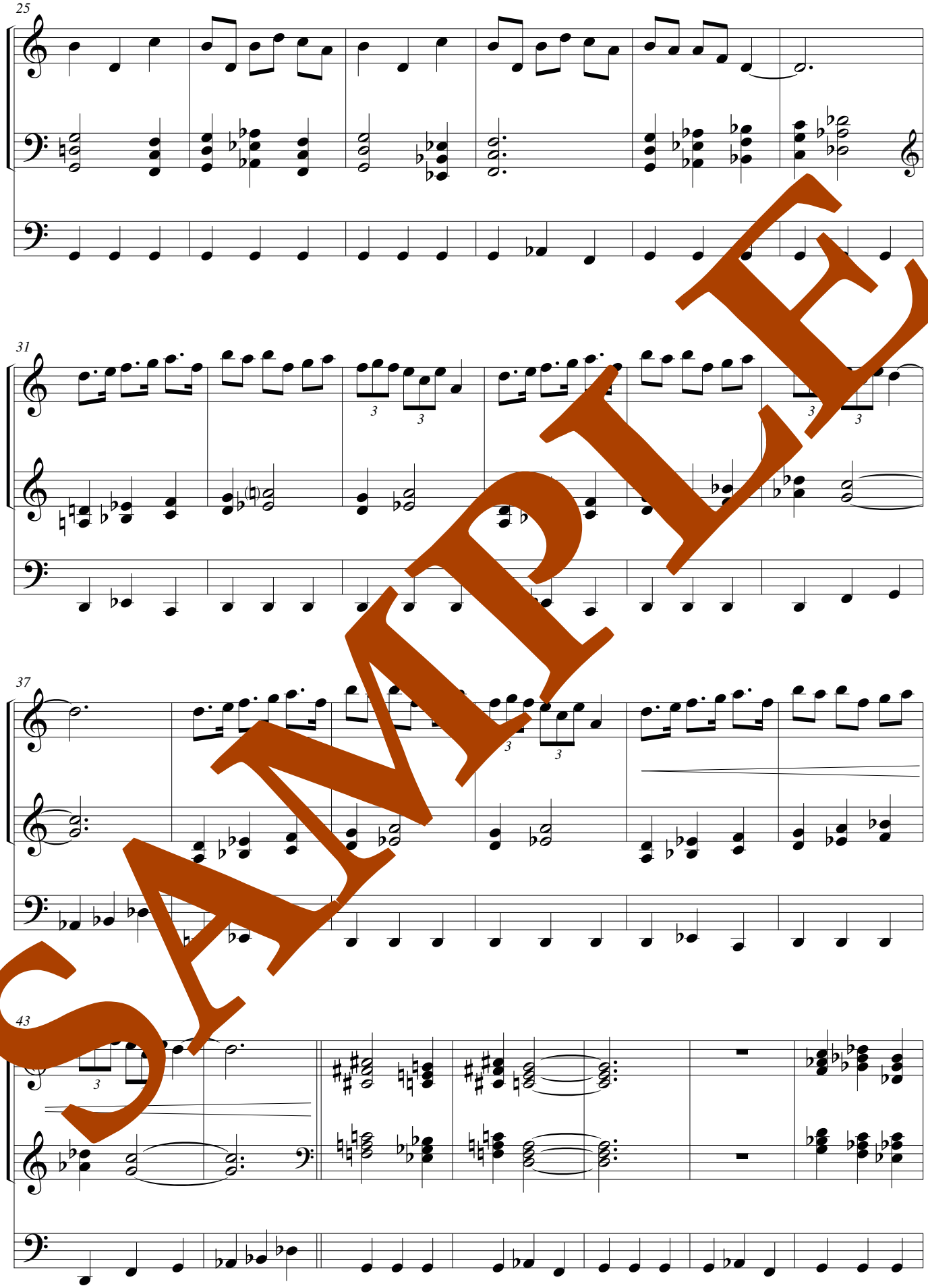

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

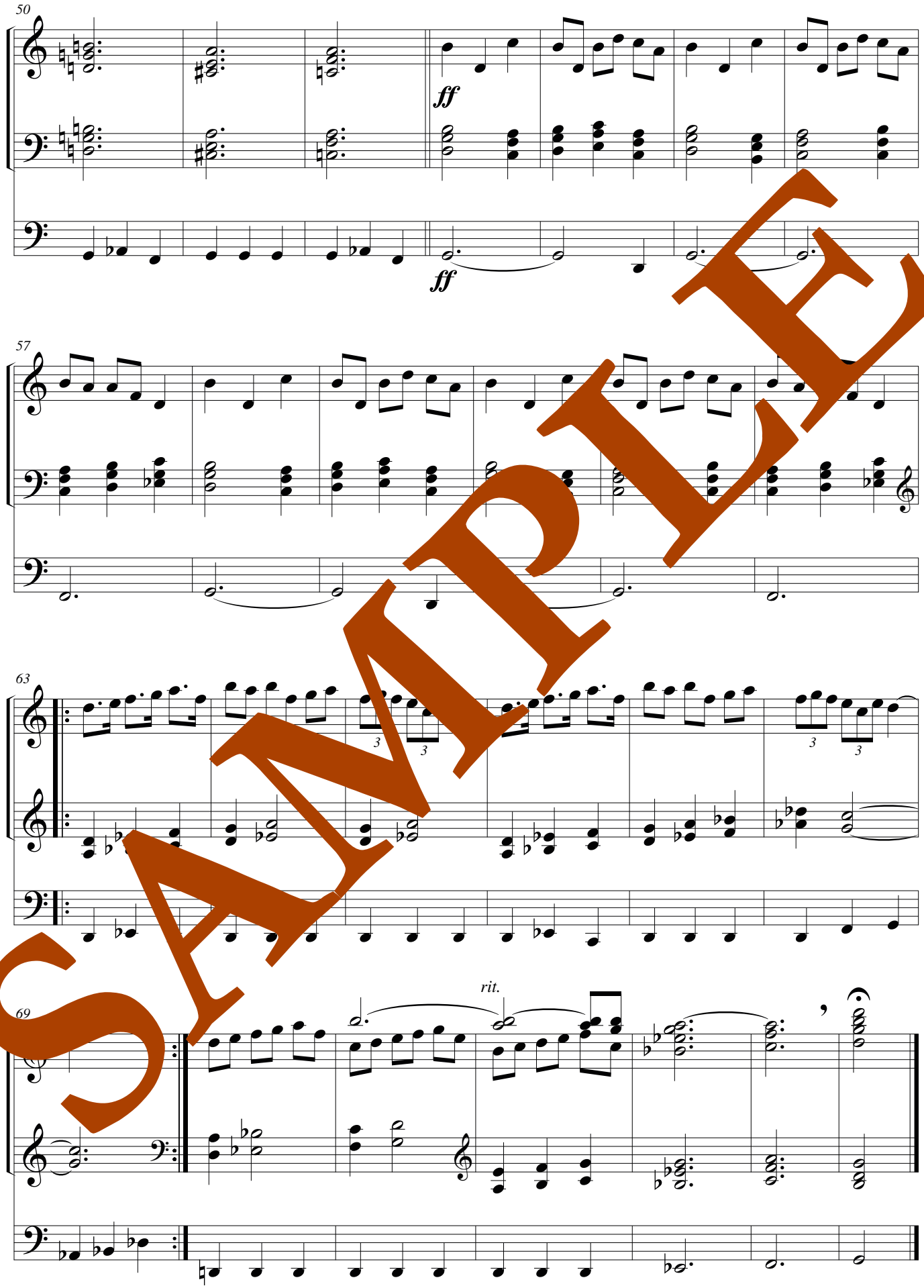

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

6. Menuet nr. 3

Rasmus Storms Nodebog o. 1760 /
arr. Tobias Dahl Osenbrüg 2026

Dansant, med alvor

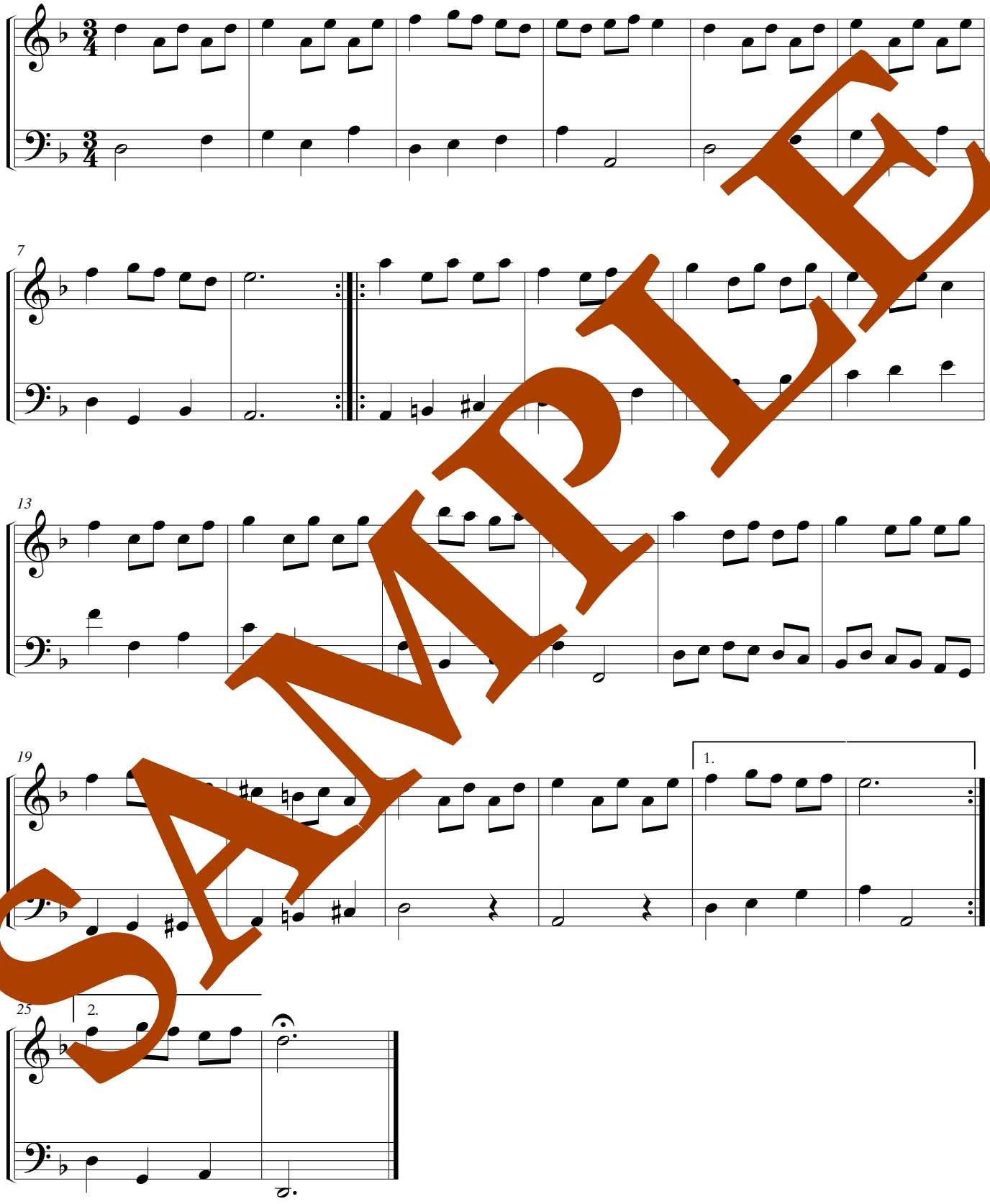

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

II: Fløjte 16', 8', 4' + fagot 16', obo 8'
I: Trompet 8', principal 8', 4', 2', evt. aliquot
Ped: Subbas 16', fløjte 8'
Ped+Sv, Hv+Sv

7. March nr. 7

Skovsgaardsamlingen, Langeland /
arr. Tobias Dahl Osenbrüg 2023

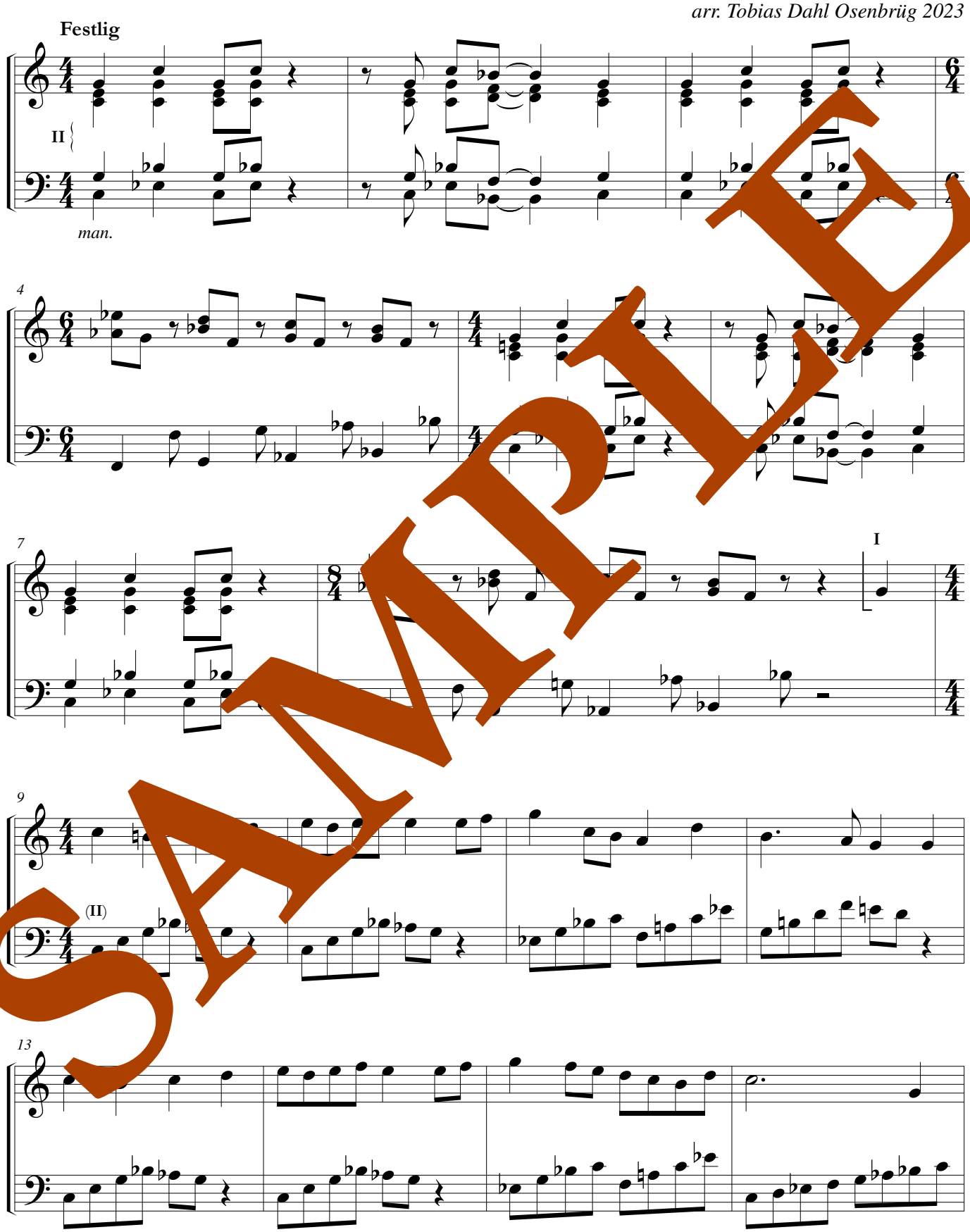

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

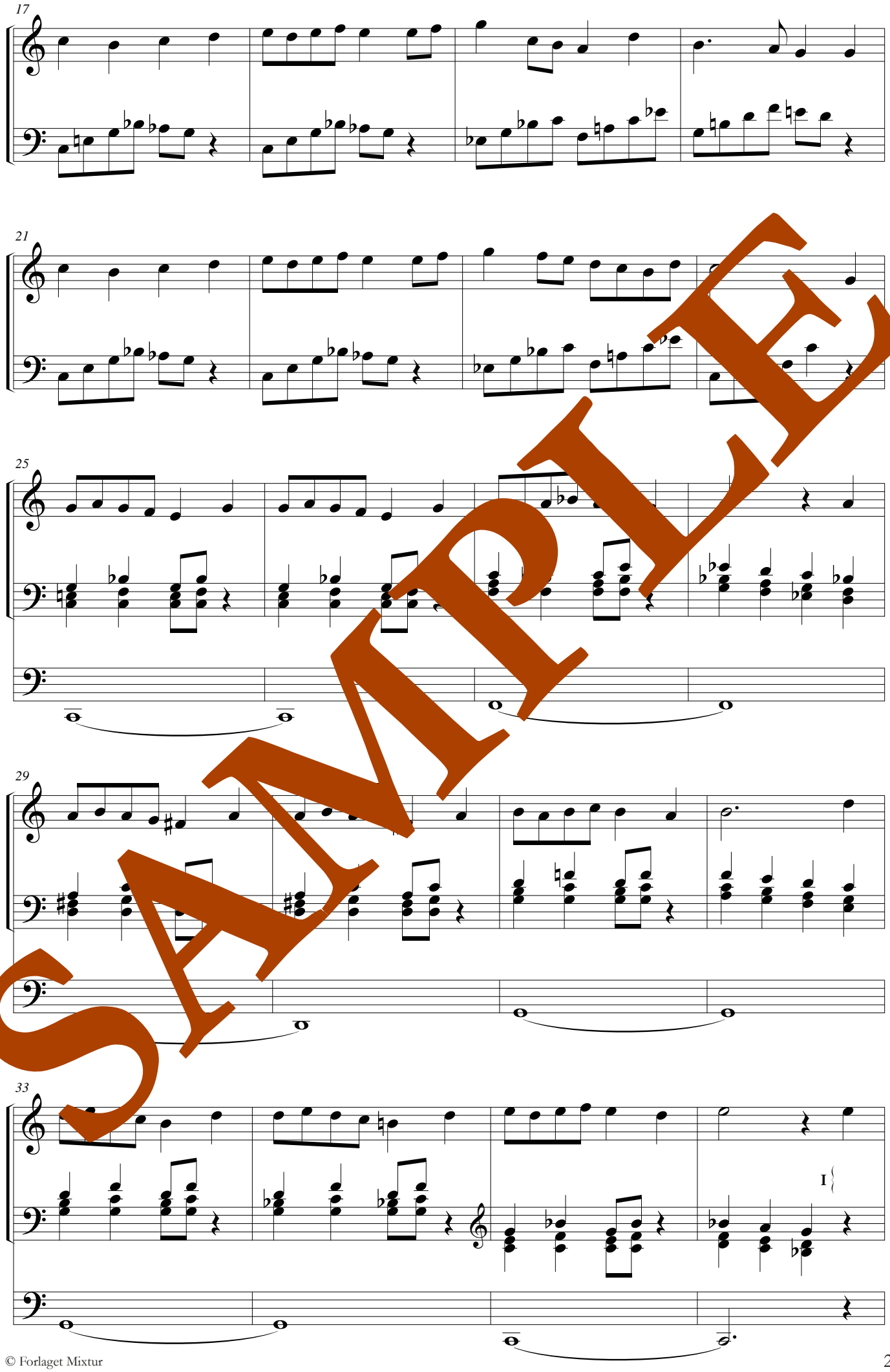

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

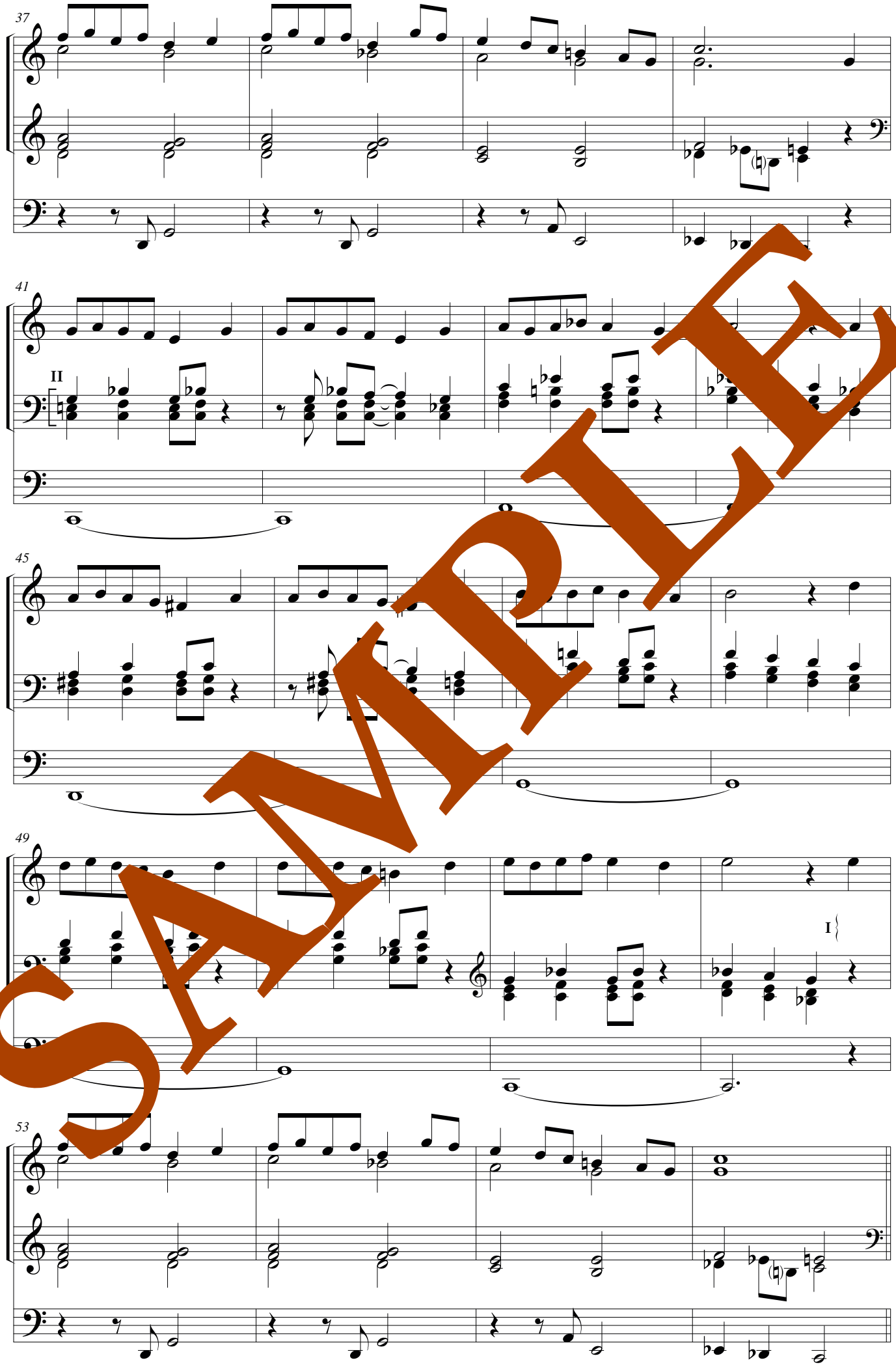

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

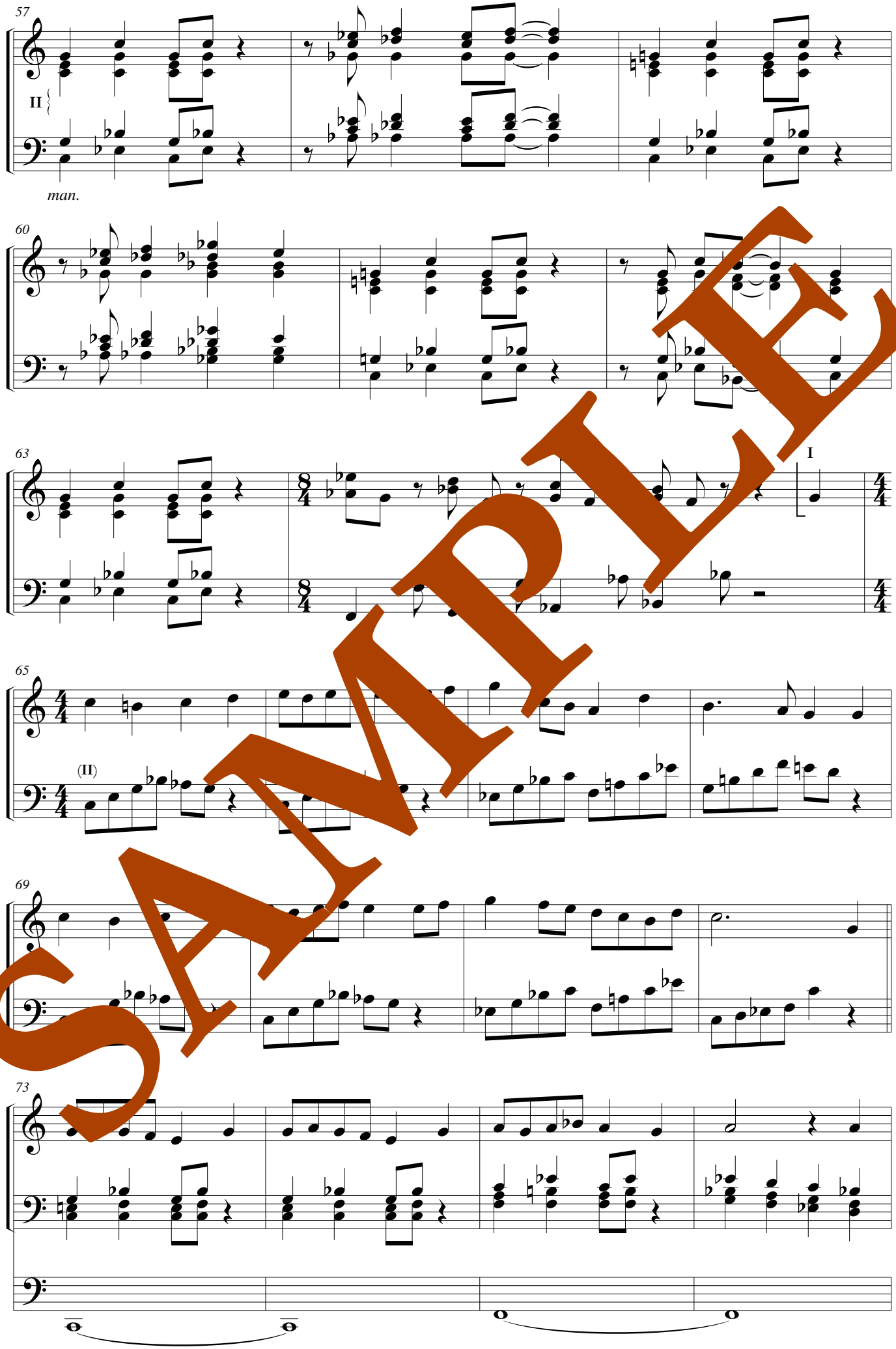

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

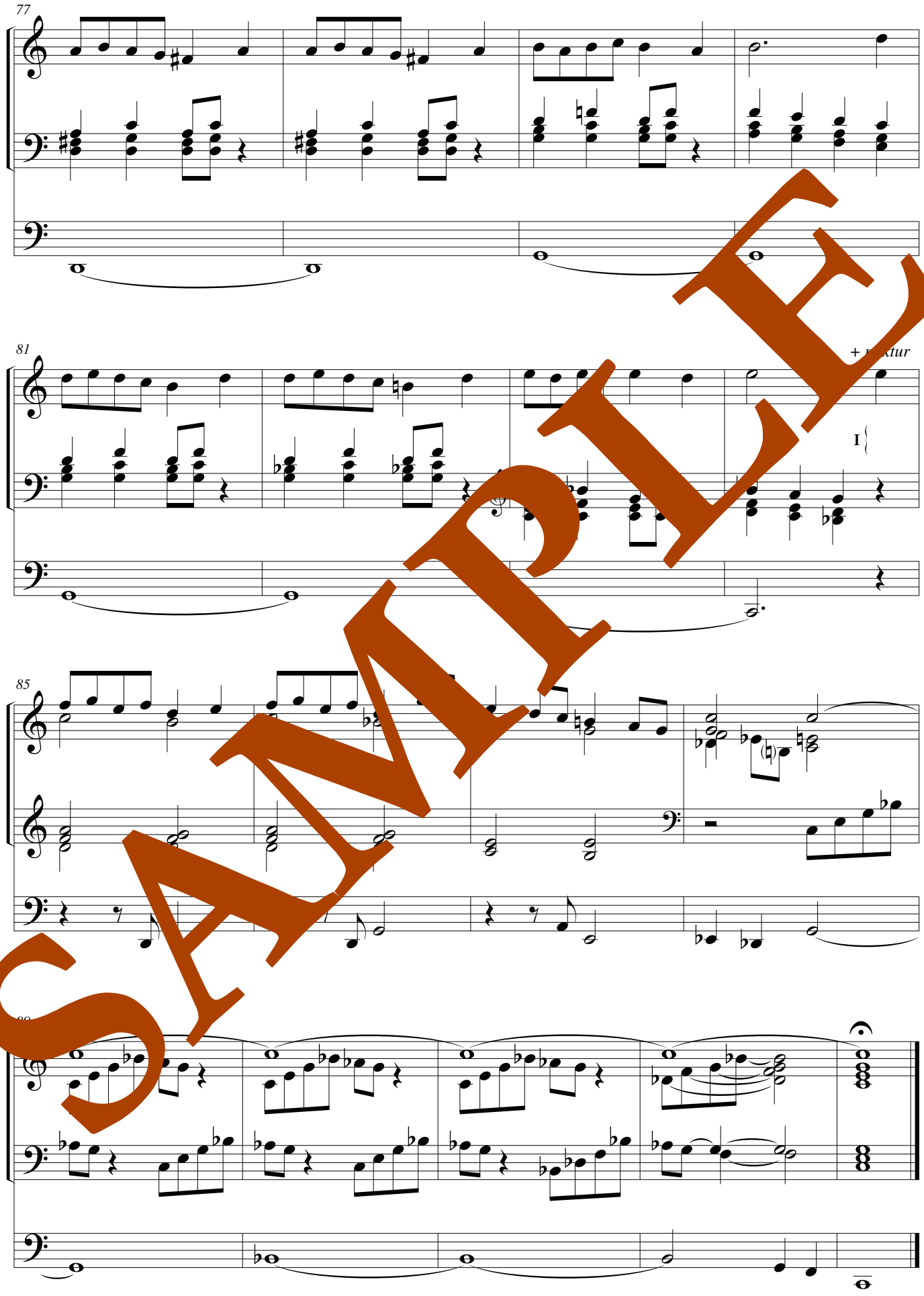

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

8. March nr. 4

Skovsgaardsamlingen, Langeland /
arr. Tobias Dahl Osenbrüg 2025

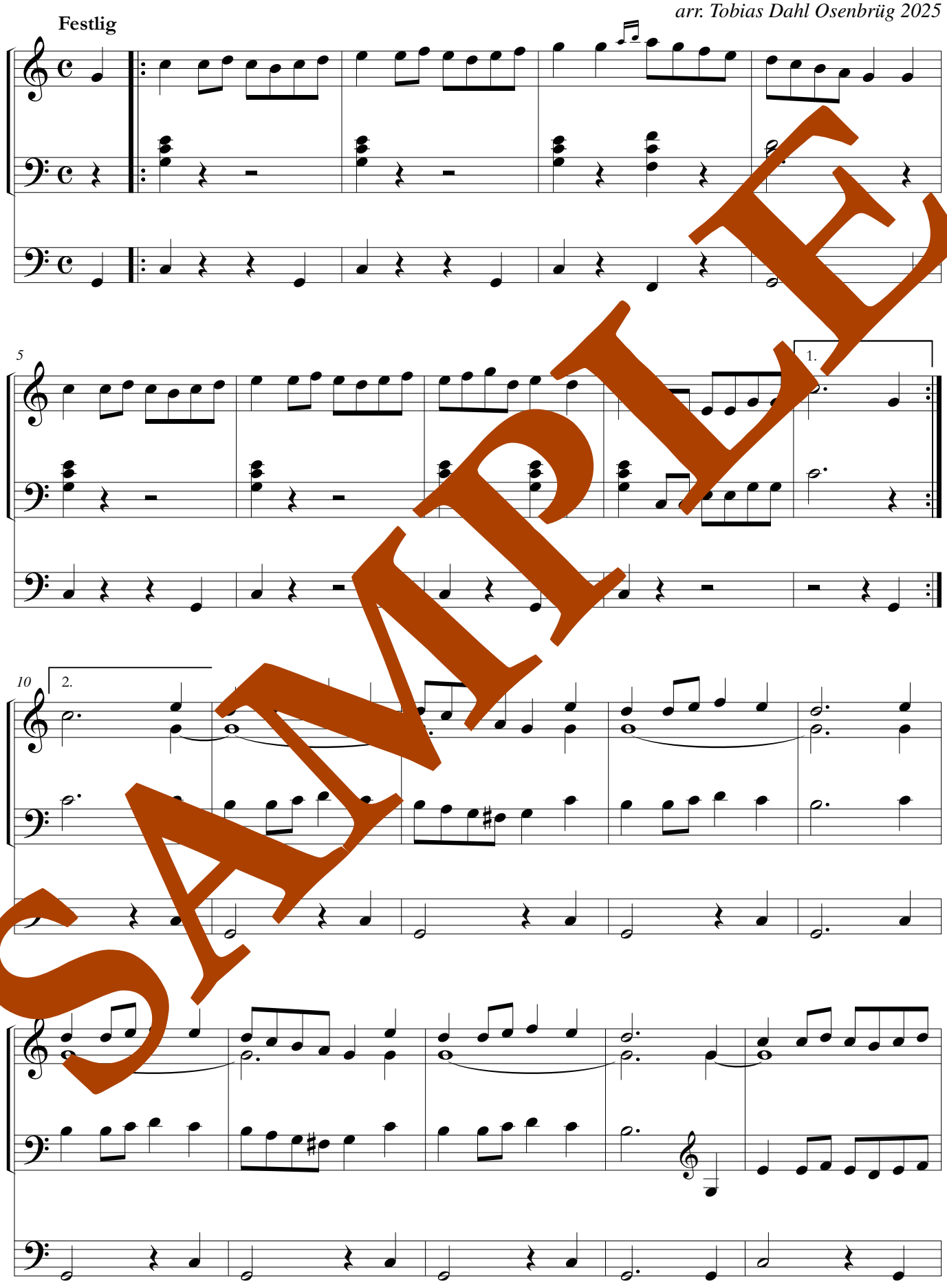

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

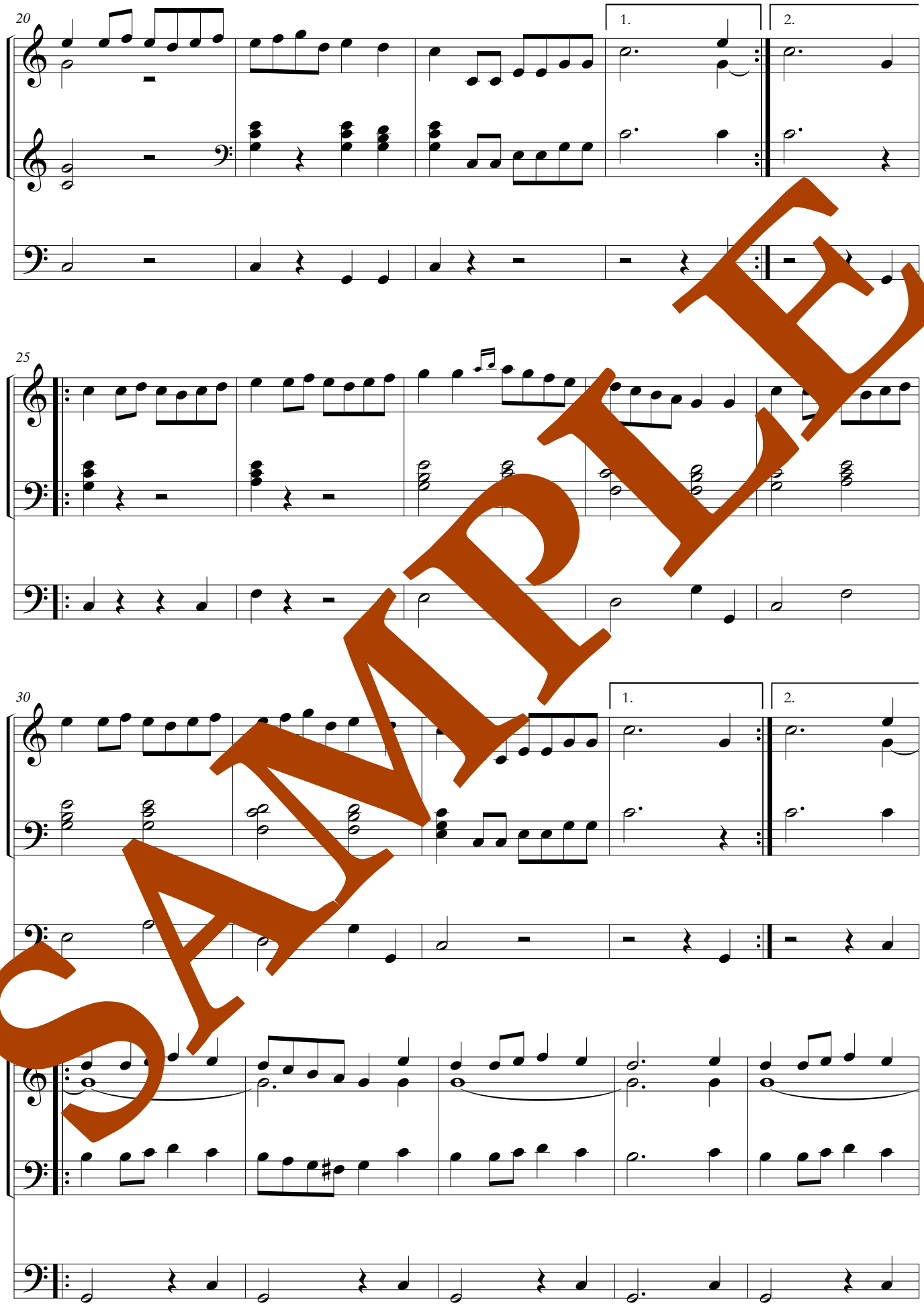

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

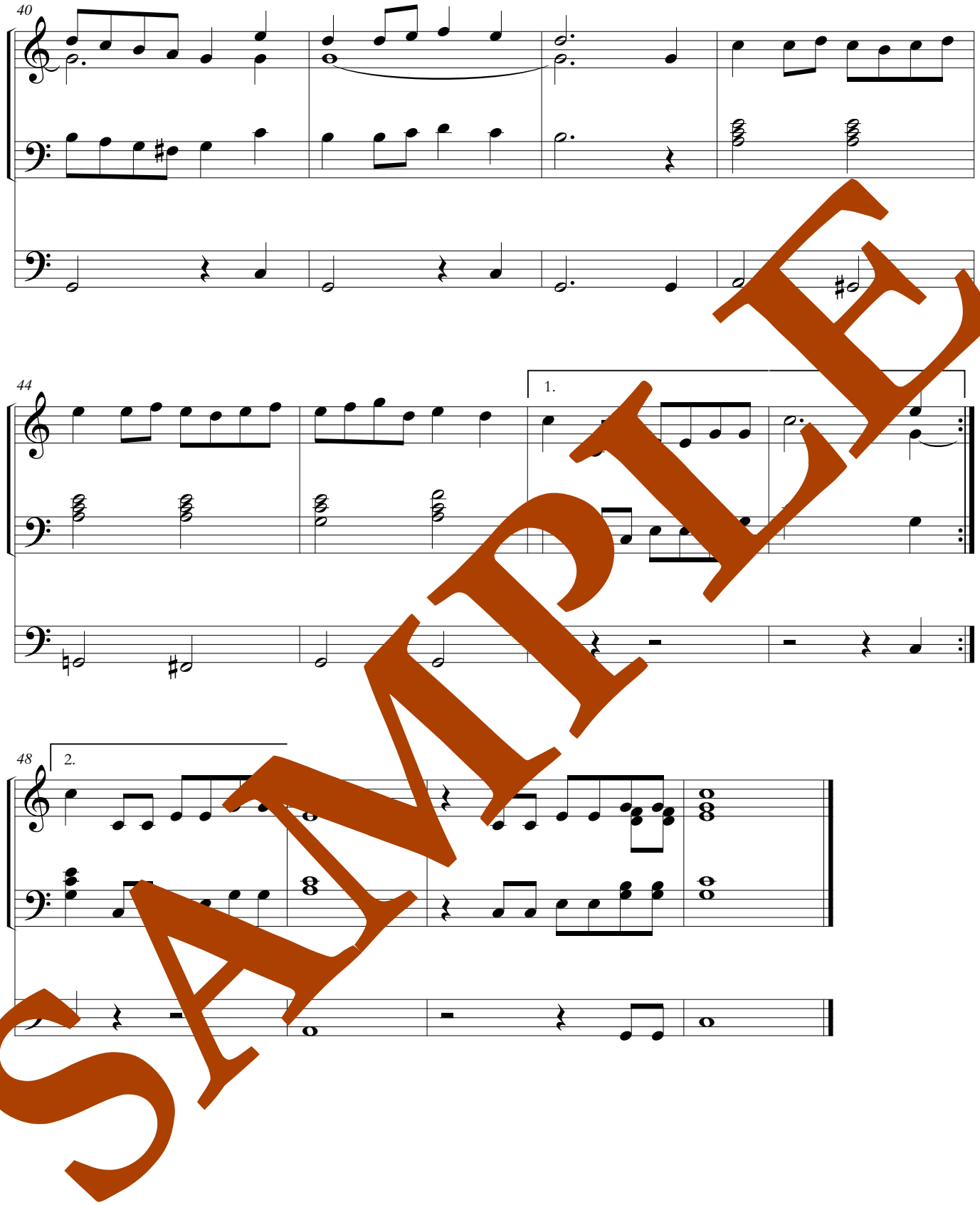

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

9. I skovens dybe, stille ro

Dansk folkemelodi /
arr. Tobias Dahl Osenbrüg 2026

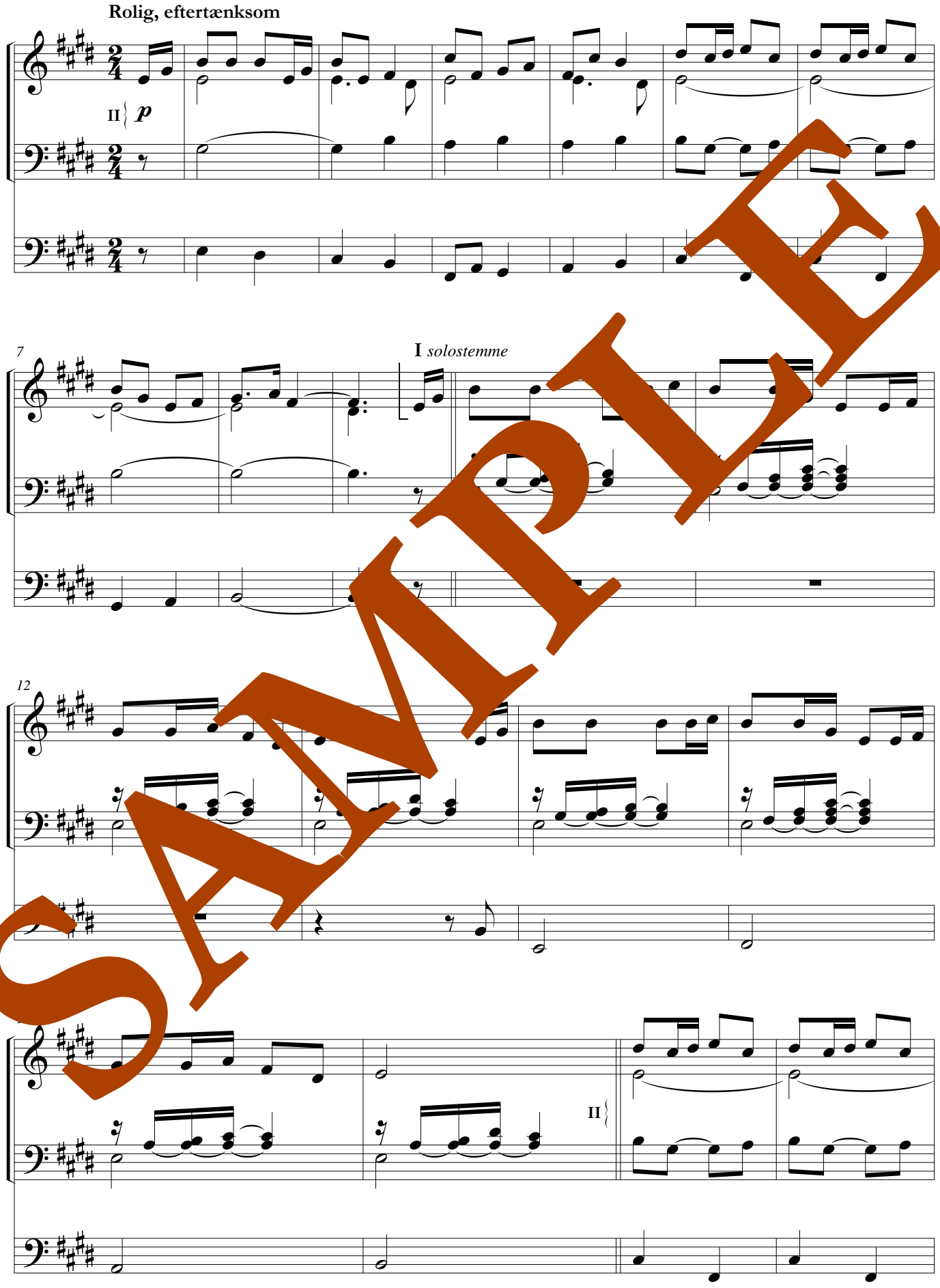

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

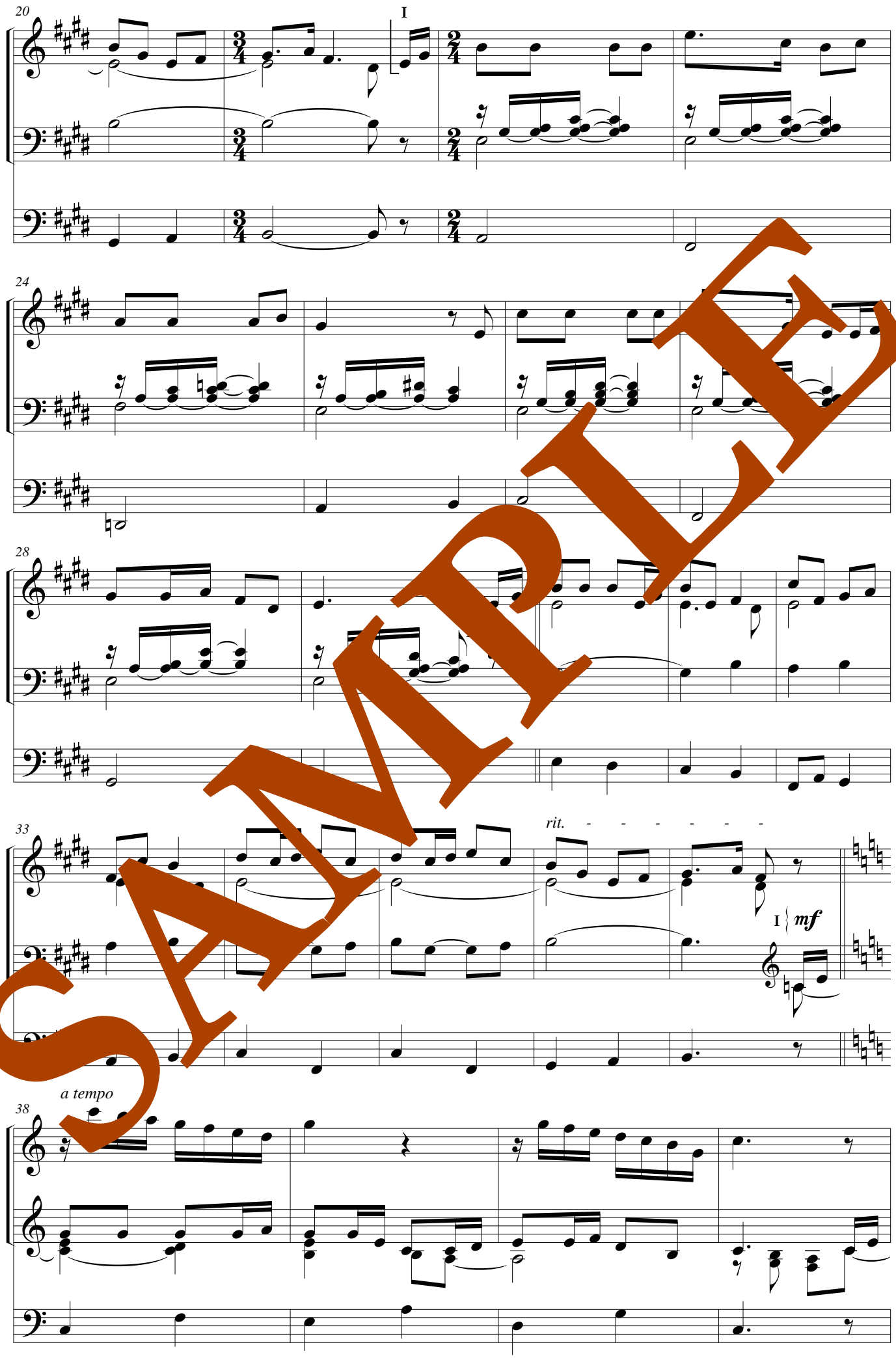

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

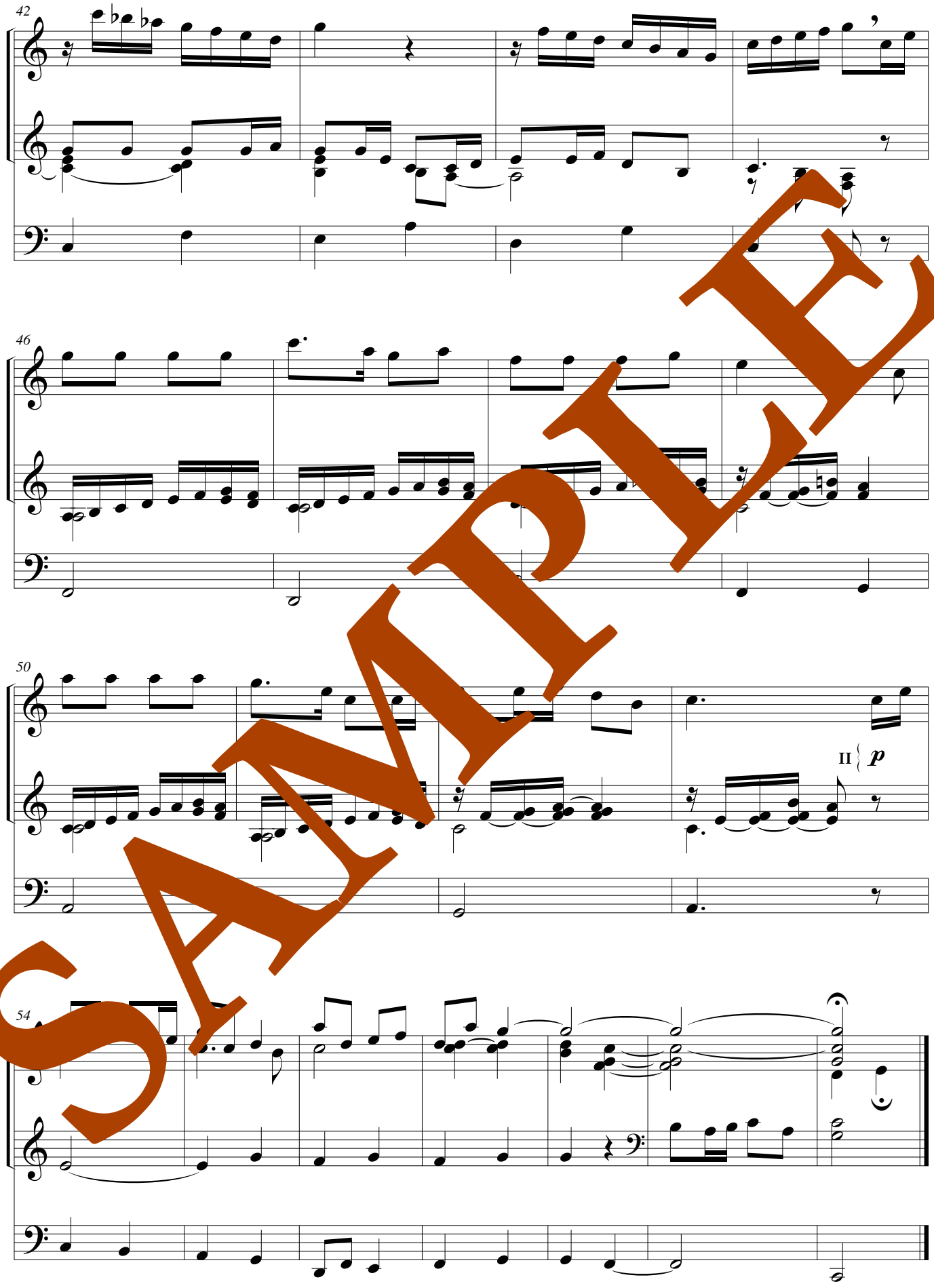

SAMPLE

© Forlaget Mixtur

Litteraturliste

Anonym: *Skovsgaardsamlingen* - nodebog fra Skovsgaard Gods, Humble Sogn på Langeland

Christensen, Anders Chr. N: *Monnevet og Mollevit - Menuettraditioner på Randersegnen og på Ærø*

Spillefolk.dk

Spillemandslauget Østjyderne (1985): *Ole Kjær og Svenske Niels - Spillemandslauget Østjydernes Nodesamling*

Storm, Rasmus: *Rasmus Storms Nodebog en fynsk tjenestekarls dansemelodier o. 1760*,
Forlaget Kragen med indledning og kommentarer af Jens Koudal, 1987

Koudal, Jens Henrik (2000): *For borgere og bønder - Stadsmusikantvæsenet i Danmark ca. 1660-1800*,
Museum Tusculanums Forlag

Koudal, Jens Henrik (2006): *Den Gådefulde Polskdans. Polsk og Polonæse i Danmark 1600-1860*,
Det Kongelige Bibliotek

Indhold

1. Blomstervals 4
2. Fædrelandspolka 6
3. Aria 8
4. Toreby Ligsalme 12
5. Polsch 16
6. Menuet nr. 3 19
7. March nr. 7 20
8. March nr. 4 25
9. I skovens dybe, stille ro 28